

ÜLIÕPILASLEHT

TARTUS

Nr. 10

TALVEKUUL

1932

Fr. Tuglas:

Eesti Kirjameeste Selts

Tegevusolud, tegelased, tegevus. Illustreeritud, 335 lk., hind 6 krooni, köites 7 kr. 50 s.

„Kui viimaste aastate jooksul ilmunud rikkalikust raamatute hulgast tuleks hakata eraldama häid ja kõige paremaid, siis kuulub Tuglase töö kahtlemata kõige paremate seeriasse. See on väljapaistev töö, mis kaugeltki ei piirdu ainult seltsi ajaloo raamidega, vaid pakub meile huvitava ja teravajoonelise läbilõike kogu meie vaimuelu tekkimisest ja seltskondliku elu arenemisest ärkamisajal. See pilt ei ole igakord kaugeltki meeltülendav, halastamata erapooletusega seatakse meie silme ette toleaegsed tegelased nende õiges valgustuses, kuid see just ajaloolase ülesanne ongi leida alasti tõde ja kujutada asju õiges valguses „suguluse, sõpruse ja vaenu peale vaatamata“.

A. S., „Vaba Maa“ 30. IX 1932.

Eesti Kirjanduse Seltsi kirjastus Tartus, Suurlurg nr. 12.

**ÜLIÕPILASPERE,
TÄHELEPANU!**

A.-S. O. KILGASE

KLEIDI- JA MANTLIRIIDED,
SUKAD, SOKID, PITSID,
PAELAD, TRIKOOD J. N. E.

**ON PARIMAD KODUMAA
TÖÖSTUSE SAADUSED.**

ÜLIÕPILASLEHT

EESTI ÜLIÕPILASKONNA HÄÄLEKANDJA

Gustav Adolfi 300-a. surmapäeva puhul.

6. novembril s. a. pühitsesid rootslased oma suure kuninga Gustav Adolfi 300-aastast surmapäeva. Meilgi on põhjust meelde tuletada Tartu ülikooli asutajat, kes olles võrdselt suur valitseja nii rahus kui ka sõjas, haaras sügavalt meie rahva saatusesse.

Gustav Adolf asus 17-aastasena 1611. a. valitsema Rootsi riiki, mis oli väga raskes seisukorras, pidades sõda kahel rindel nii läänes kui ka idas. Ja vahetpidamata tuli pidada Gustav Adolfil sõdasid terve oma valitsuseaja kestel. 1611—1613 kestnud sõda Taaniga ei lõppenud Rootsile õnnelikult, kuid ta vabastas Gustav Adolffi väed suurema tähtsusega ülesandele idas. Oma isalt pärandatud sõja Vene vastu viis ta lõpule Stolbova rahuga 1617, mis Rootsile kindlustas Käkisalmi lääni ja Ingerimaa valduse. Selle rahuga saavutas Rootsi Vene vastu strateegiliselt hea piiri „oja, millest venelastel saab raske olema üle hüpata“.

Lõpetades Vene sõja, pööras Gustav Adolf omad relvad Poola vastu, kellega võitlus oli ajutiselt katkenud. Poola ja Rootsi Vasa'de vaheline vaen süttis nüüd

uuesti. Ja olles sunnitud sõjale, vallutas Gustav Adolf lühikese aja jooksul Liivimaa. 1621. a. langes Rootsi vägede kätte Riia, 1625. a. Tartu. See kord rootsi vallutused kandsid lõplikku iseloomu. Altmargi vaherahuga 1629. a. kindlustati Rootsile Liivimaa valdus. Seega oli pikemaks ajaks lõppenud ligi kaheksakümne-aastane heitlus meie maa pärast suurte naabrite vahel. Peale Saaremaa, mis 1645. aastani jäi Taani alla, olid eestlased nüüd jälle ühendatud ühe valitsuse all.

Altmargi vaherahu ei tähendanud aga sõdade lõppu Gustav Adolfile. Teda ootasid ees ta kuulsamad sõjateod kolmekümneaastases sõjas. On palju arutatud küsimust, millistel motiividel Gustav Adolf end segas sellesse võitlusesse. See on tõsi, et osa ta kaalutlustest olid poliitilised ja ta lootis suurendada oma võimu, luues Põhja-Saksa protestantlikkudest valitsejatest *corpus evangelicorum*'i oma juhtimise all. See oma korda pidi sulgema Gustav Adolffi vallutatud maade võru Läänemere ümber ja temale kindlustama ülemvõimu Balti merel. Kuid vähemalt sama palju,

kui Gustav Adolf oli reaalpolitik, oli ta ka protestandiusu eestvõitleja. Gustav Adolf oli siiralt usklik mees, kes pidas omaks otsekoheseks kohuseks toeks olla kitsikuses viibivatele usukaaslastele Saksamaal. See seisukoht andis temale moraalse toe raske võitluse läbiviimiseks, mis sai kroonitud hiilgavate võitudega Breitenfeldi, Lechi ja Lützeni juures. Viimases lahingus langes küll Gustav Adolf ise, kuid ta oli täide viinud oma maailmapoliitilise missiooni. Olgugi et selleks kulus veel aastaid kestvaid raskeid võitlusi, oli protestantismi püsimine Saksamaal Rootsi vaheseisamise tõttu lõplikult kindlustatud.

Meile on Gustav Adolf tähtis nende suurte sisemiste ümberkorralduste poolest, mis tema valitsusajal ette võeti nii Eesti kui ka Liivimaal, osalt kuninga isiklikul algatusel, osalt tema lähimate usaldusmeeste kaudu.

Gustav Adolf oli esimesi Rootsi kuningaid, kes täie tõsidusega asus oma riigi siseolude korraldamisele. Hoolimata sellest, et ta käed olid seotud vahetpidamata kestvate sõdadega, oli ta lühikese aja jooksul ka selles suunas as-

tunud pöördelise tähtsusega samme. Need sisereformid ei piirdu- nud üksi keskvalitsuse ja riigipäe- vade ümberkorraldamisega vas- tavalt moodsama aja enam diffe- rentseerunud nõuetele. Tähtsam oli, et Gustav Adolf Rootsis ja Soomes lokaalvalitsuse seadis es- makordselt süstemaatilisele alu- sele ja paigutas kohalikud amet- nikud tugeva keskvalitsuse kont- rolli alla. Selle läbi kõrvaldati endine foogtide süsteem, kelle väljapressimiste all rahval tuli palju kannatada. Suurem tse- ntralisatsioon viidi läbi ka kohtu- asjades, ning Rootsis loodi kaks hoovikohut appellatsiooni kõrge- maks instantsiks.

Neid sisemisi reforme, mis Rootsis läbi viidi, katsus Gustav Adolf laiendada ka oma riigi Läänemere provintsidele. 1617. a. viibis kuningas isiklikult Tallin- nas, kus ta uuenduste läbiviimi- seks pidas läbirääkimisi Tallinna linna ja Eestimaa aadliga. Põh- ja-Eesti oli aga olnud pikemat aega Rootsi valitsuse all: sinne aadel oli iseteadev, harjunud, et Rootsi valitsejad tema tahtmisi arvestavad ja vastas kuninga esi- tistele visa vastupanuga. Hooli- mata Gustav Adolffi püüetest, kes omas ägeduses kord soovitas Tallinna kodanikkudele enda pri- vileege ära süüa, ei läinud ku- ningal Põhja-Eestis korda kuigi palju kavatsatud uuendustest teostada.

Teisiti oli lugu Lõuna-Eestiga. Liivimaa oli sõjaliselt vallutatud provints. Siinse aadli read olid sõja läbi segamini löödud, suu- rem osa aadlimeestest maalt väl- ja taganenud ühes Poola väge- dega. Siin oli Rootsi valitsusel vabamad käed uue sisekorralduse ja administratsiooni ülesehitami-

sel. Sellele põhjanevale ümber- korraldustööle rakendas Gustav Adolf oma õpetaja, ka hilisematel aastatel temale isiklikult läheda- seks jäänud kindral-kuberneri Jo- han Skytte. Skytte energilisel juh- timisel teostati nüüd Liivimaal suur ühiskondlik ülesehitamistö. Uue provintsi etteotsa astus suurte volitustega ja kohaliku aadli suhtes võrdlemisi vähepii- ratud võimuga kindral-kuberner. Kindral-kuberneri ja temast ole- nevate alamate ametnikkude kont- rolli all pidid töötama need uued asutised, mis Liivimaal ellu kut- suti õigusemõistmise korraldami- seks ja protestantliku usu ja ha- riduse kindlustamiseks. Skytte kohtureformid ei ole veel leidnud lõplikku hinnangut. On aga sel- ge, et hoovikohtu asutamine Tar- tus 1630. a. ja talupoegade kri- minaalsüütegude arutada and- mine eriliste maakohtute kätte, tähendas suurt sammu edasi õi- guslikekude olude korraldamiseks meie talupojagi suhtes. Küll ei ole nähtavasti õige, et Skytte sammu läbi talupoeg oleks vaba- nenud mõisniku piiramata õiguse alt tema üle kaelakohtulikkudes süüdistustes otsustada. Tegelikult olid mõisnikud selles asjas vare- mini seotud kohalikust kombeõi- gusest, mis võimaldas talupoega- del enestel osa võtta säärase kohtumõistmise puhul. Keskvalit- suse kindla kontrolli all seisev kohtukorraldus võis aga siingi parandust tuua.

Põhjalikuma ümberkorralduse osaliseks said Skytte poolt Liivi- maa kiriku ja haridusolud. Ka- tolikliku Poola käest võidetud provints sai nüüd kirikukorral- duse, mille üldjooned püsivad tä- napäevani. Haridusalal aga kan- dis haridussõbraliku monarki ja

ta põhjalikult haritud kaastöölise töö vilja Tartu ülikooli asuta- mise näol. Gustav Adolffi kavat- sus oli Liivimaale ka talurahva laste jaoks luua laiaulatuslikku alamate koolide võrku. Sellest kavatsusest tõmbas aga kriipsu läbi Gustav Adolffi enneaegne surm.

Gustav Adolffi reformidest need- ki, mis teostati Skytte poolt, ei saanud hiljem kanda nii suurt vilja, kui nende läbiviijad neist lootsid. Gustav Adolffi reformte- gevus Liivimaal oli sihitud kogu siinse valitsusaparaadi bürokraati- seerimise suunas, mis omakorda kindralkuberneri kaudu oleks sõl- tuv olnud Rootsi keskvalitsusest. Niisugune bürokraatiline korral- dus Liivimaa haldamisel oleks kahtlemata suureks kasuks tul- nud talurahvale, sest ta kõrval- das mõisniku riigi ja talupoja vahelt. Gustav Adolffi surma jä- rele pääsis aga Rootsis mõjule kõrgearistokraatlik eestkoste-va- litsus. Viimane näitas Liivimaa aadli püüetele, luua Liivimaa kohalikku omavalitsust Eestimaa eeskujul, suurt järelandlikkust. Ja ühes Liivimaa maapäeva uuesti ellukutsumisega, imbus seisuslik- kudest elementidest läbi ka Gus- tav Adolffi poolt ellukutsutud va- litsusaparaat. Seesugusena hal- vendas ta mitmeski suhtes eesti talupoja õiguslikku ja majandus- likku seisukorda, kujundades selle risti vastu suure kuninga ka- vatsusi.

Ka eestlaste seisukohalt oli seepärast suureks õnnetuseks, et Lützeni lahingus kolmesaja aasta eest juhuslik kuul tabas täies teotsemishoos ja alles parajas meheas olevat kuningat.

J. Vasar.

Järgmine „Üliõpilaslehe“ number (nr. 11)

ilmub 1. detsembriks

ja 1932. a. viimane number (nr. 12/13) ilmub 15. dets.

Kaasvõitlejad Üliõpilaslehe tellijad!

Teatage toimetusele elukoha muutmisest.

Hugo Villi Kukke uus haridusminister.

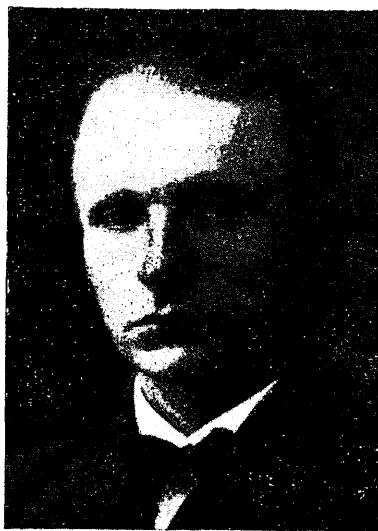
Üliõpilaskonnategelasest — haridusministriks.

Üldise rahuldustunde kõrval, mis tõi kõigile ringkondadele uue Vabariigi Valitsuse loomine pärast venivat kriisi, on Eesti Üliõpilaskonnal ja akadeemilisel ringel eriti häämeel alla kriiputada, et selle Valitsuse haridusministri kohal on isik, kelle tegevus on jätnud sügavaid jälgi Eesti Üliõpilaskonna ülesehitamistöösse ja üliõpilasel. l.

Omaaegne tudeng Hugo V. Kukke 1921. a. Üliõpilaskonna Edustusse astudes, leidis küll eest üldsõnastatud Üliõpilaskonna mõtte, millel puudus aga seaduslik alus, kui ka vastav formulatsioon ja sisu, samuti küllaldane üksmeel ja selgus Üliõpilaskonna kohta, Üliõpilaskonnas eneses ja laiemais ringes. Kõigil neil aladel asus tööle H. Kukke, luues oma tegevusega Üliõpilaskonna elus otse ajajärgu.

Hugo Kukke eestvõttel ja enamikus isikliku tööna võeti ülikooli seadusse Üliõpilaskonna kohta käivad paragrahvid (§§ 84—90), töötati välja ja võeti vastu Üliõpilaskonna põhikiri, mis nägi ette Üliõpilaskonnale omavalitsuse ja suuri kultuurilisi ning ka omaabilisi ülesandeid, ning mida loetakse parimaks Baltimail, valimisseadus ja teisi kodukorralisi määrusi.

Hugo V. Kukke algatatud või arendatud on rida üld-üliõpilaskondlikke ja omaabi küsimusi: üliõpilaskonna ajalugu, Vabandussõjas langenud kangelaste mälestamisküsimus, haigekassa, õppelaen, oma kirjastus ja koöperatiiv, uue üliõpilasmaja ehitamine j. t., ning välja töötatud vastavad statuudid.

Haridus- ja sotsiaalminister H. V. Kukke

Præguse Üliõpilasmaja saamiseloos on tema tunduvalt kaasa töötanud.

Üliõpilaskonna esimehena ja välistoimkonna liikmena võttis H. Kukke osa Rahvusvah. korresp. büroo juhatajate istungist Leipzigin 1922, Välistoimk. juhat. konv. Londonis, CIE konverentsidest Londonis ja Oxfordis 1923, Ludnis ja Kopenhaagenis ning Roomas, eriti võideldes E. Üliõpilask. vastuvõtmiseks CIE-esse. Tema algatusel ja kaastööl ilmus 1924. a. prantsuskeelne brošüür „L'Université de Tartu“, mis laiali saadeti kõigile üliõpilaskondadele ning millel, välismaistele üliõpilaskondade tollaegsete tegelaste arvamisel, oli otsustav tähendus Eesti Üliõpilaskonna vastuvõtmisel CIE-sse.

Eriti tuleks märkida veel Soome-Eesti-Läti-Leedu (kavatsatud küll ka Poola) Üliõpilaskondade Liitu, mille loomisest ja tegevuse arendamisest H. Kukke juhtivalt ning suunamääravalt töötas SELL'i Kesk-

büroo juhatajana, asjaajajana ning E. Üliõp. delegaadina. Tema väljatöötatud on Keskbüroo juriidiline koodeks.

I Soome-Eesti-Ungari üliõpilashõimupäevade ja Soome-Eesti üliõpilaspäevade juhatajana kui ka rohkete isiklike sidemetega sai Hugo Kukke tuliseks hõimusõbraks.

Üliõpilaskonna püüdeid ja tegevust on H. V. Kukke tutvustanud ja põhjendanud nii kõnedes avalikel koosolekudel ja kitsamail nõupidamistel, kui ka ajakirjanduses, eriti „Üliõpilastele“ veergudel. H. K. sulest ilmus ülevaade Eesti Üliõpilaskonnast ka ajakirjas „Hochschule und Ausland“, mis tekitas seal oma rahvusliku meelsusega teravaid vastuväiteid.

Peale üliõpilaskondliku tegevuse on H. Kukke aktiivselt tegeutsenud mitmetes üliõpilaskonnanisatsioonides ja ka tudengina, mis annab lootusi, et talle ka tulevikus, nagu seni, Üliõpilaskonna asjad ikka südame lähedale jäävad.

Hugo Villi Kukke on välja kasvanud meie oma ülikooli rüpest. Tema on esimesi Tartu eesti ülikoolis hariduse omandanud ja eesti üliõpilask. õhkkonnast võrsunud riigimehi. See on uhkuseks üliõpilaskonnale, ühtlasi julgustuseks neile, kes meie oludes näevad ainult pagaltammumist.

Soovime, et Hugo Villi Kukke tegevuses avaldunud selged ja aatelised sihid, suur töö ind ja elurõõmus maailmasuhtumine teda saadavad ka uuel tööväljal. Seks uuele haridusministrile akadeemiline tervitus ja toetus!

E. K.

Eesti Kirjanduse Selts ja üliõpilaskond.

Käesoleval sügisel mälestas Eesti Kirjanduse Selts (EKS) oma mitmesihilise ja saavutusrikka töö 25-aastast kestvust.

Eesti Kirjanduse Seltsi tuleb vaadelda kui meie rahvuslikku ülikooli üht eelkäijat, teevalmistajat ja töökaaslast: tegi ju EKS ja teeb praegu pea eranditult tegemist meie rahvuslike teadusaladega, mis vene ülikoolis üldse polnud esindatud ja mis alles eesti oma ülikooli asutamisel said õppeaineteks, nagu eesti kirjandus, keel, rahvaluule jm., kusjuures EKS-il tuli oma ülesandeid neil tegevusaladel jagada ülikooli uute õppetoolide ja nende juurde asutatud akadeemiliste ühinguatega. EKS-i tööst on üliõpilaskond nii Vene ajal kui iseseisvusaastail ka tegelikult rohkelt arvul ja väga mitmel alal osa võtnud. Nii on „Üliõpilaslehel“ küllalt põhjust omaltki poolt tervitada EKS-i ta mälestuspäeva puhul (ehkki pisut hili-nenult), ühtlasi üle vaadata üliõpilaste senist tööd EKS-is ja tähistada üliõpilaste ülesandeid EKS-i suhtes tulevikus.

Analoogiat tarvitades võiksime iseloomustada EKS-i ka nii: meie ülikoolilinnas on ametliku akadeemia kõrval veel teine — mitteametlik, teissuguseid töömeetodeid tarvitav akadeemia — Eesti Kirjanduse Selts. Ka selle akadeemia matriklisse kantute arv ei ole väikene — praegusel viivul oma 1500 naist ja meest igast Vabariigi nurgast, kõikidest kihtidest ja vanuseastmeist, väga mitmekesiseist kutseist ja õige erineva haridustasemega — algharidusega töolisest ja põllumehest teaduse ülimal pulgal asuvate doktorite ja professoriteni. Matriklinumbrite üldarv tõuseb aga juba 5000-le. See on demokraatlik ülikool nii oma koosseisu kui ka selle poolest, et seal pole selget vahet õpetaja ega õpilase vahel. Õppemaks on ainult 1 kroon aastas ja õpetus sünnib peasjalikult raamatulisel teel, kusjuures õppemaksu õigel ajal õiendanu saab

akadeemia poolt väljaantava kirjanduse 20% odavamalt. Loenguid peetakse ainult 2—3 päeva aastas ja korraldatakse neid vastu tulles akadeemia liikmeile ja külalisile vahel ka muus linnades. Süstemaatilist õppekava ei ole, õppimise sundust ei ole, semestrite arv ei ole piiratud, eksame ei nõuta, tunnistusi ei anta. See on mingi vabaakadeemia, kuhu astuvad huvirikamad ja erksamad rahvapojad ja -tütred toetama akadeemia tööd ja tarvitama ta väljaandeid. Sel Eesti Kirjanduse Seltsi nimelisel akadeemial on kõige üksikasjalikumalt väljaarendatud humanitaarsed õppealad: kirjandus, keel, ajalugu, rahvaluule, kodu-uurimine ja üldine rahvaharidus. Iga aasta annab ta neil aladel trükki üle 25 uue teose. Ka umbes paarsada üliõpilast on selle vabaakadeemia matriklis. Ja juhtideks on kummaski asutises enam-vähem ühed ja samad jõud.

Teiste sõnadega: Eesti Kirjanduse Selts on asutis rahvuslike teaduste ja rahvusliku kultuuri edendamiseks ja levitamiseks. Ta asutati Tartus 1907, eeskätt V. Reimani ja J. Tõnissoni algatusel ja teda võib pidada ärkamisajal ellu kutsutud, ent venestusajal suletud Eesti Kirjameeste Seltsi töö jätkajaks ja avardades edasiarendajaks. Põhikirja sõnastuses on ta eesmärk „kirjanduse, teaduse ja kunsti edendamine, kodumaa ja rahva igakülgne tundmaõppimine ja neil põldudel tehtud tööde vilja rahvale kättesaadavaks tegemine.“ Korralduselt on EKS rahvaselts ülemaalse liikmeskonnaga, kelle arv on kõikunud 700 ja 1500 vahel. Laiade haridusehuviliste hulkade kaasatõmbamine sündis eskätt ainelise kandepinna laiendamise tagamõttega, kuna seltsil Vene ajal peale liikmemaksu polnud loota muud kindlamat tulu. Ent laiade hulkade võhiklust teaduslikes ja kultuurilisis küsimusis arvestades, ei peetud võimalikuks jätta kõr-

gemat võimu seltsis mitte liikmete üldkogule, vaid anti see üldkogu poolt proportsionaalsel alusel valitavale Asemikekogule, kuhu valiti ikka seltsi kõige teovõimsamaid ja haritumaid liikmeid ja kus praeguse liikmete arvu juures on 73 asemikku. Nii siis omamoodi parlament. See kogu omakorda, uut selektsiooni toimetades, valib enda hulgast Eestseisuse, rea toimkondi seltsi peatööalade tarvis, kuukirja *Eesti Kirjanduse* toimetuse ja muud organid. Selline selektsioon on võimaldanud seltsi stabiilselt juhtida ja on taganud talle segamatu töö ta otseseil ülesandealadel, kiskumata teda poliitilise võitluse, ühiskondlike vastolude, isiklike intriigide keerisesse, mis hukutas omal ajal E. Kirjameeste Seltsi.

Tööviisid, mille abil EKS oma eesmärki saavutada püüab, on olnud järgmised: 1) koosolekud (liikmete üldkogu ja avalikke kõnekoosolekuid on 25 aasta jooksul peetud 76, Eestseisuse ja toimkondade koosolekuid u. 1800); 2) kirjastamine (ligi 300 raamatut oma ja 108 raamatut teiste väljaandel, neist u. 300 iseseisvusajal); 3) auhindamine (ilmunud kirjanduse auhinnad 1909—14, võistlusauhindu mitmel puhul); 4) toetamine ja tööstipendiumid (kirjanikele, kultuuritegelasile jt.), 5) korjandused (murded, ajaloomaterjalid, rahvaluule jm.); 6) kuukiri (*Eesti Kirjandus* ilmub 1908. a. algusest EKS-i väljaandel).

Noori teadusjüngreid huvitaksid neist tööviisidest peamiselt kolm: kirjastustöö, kuukiri ja kirjandused.

Rikkalikus ja väärtuslikus kirjastustöös seisabki EKS-i tähtsaim saavutis. Iseäranis ohtlalt leidub EKS-i kirjastiste nimestikus raamatuid kirjandusloolastele ja kirjandusehuvilistele. Kõigepealt on EKS avaldanud uues trükis meie oma vanema kirjanduse paremiku, osa sellest soliidseis ter-

vikväljaandis, nagu K. J. Petersoni, L. Koidula, F. R. Kreutzwaldi, M. Veske, J. Bergmanni, J. Tamme jt. luuletised, samuti mõnikümme raamatut proosaautoreid. — Teiseks on EKS iseseisvusaastail soetanud haruldase ja ainulaadse seeria maailmakirjandust, kus on töid kõigist tähtsamaist rahvuskirjandusist, muuseas järgmiselt autoreilt: Shakespeare, Goldsmith, Poe, Shaw, Goethe, Schiller, Keller, Molière, Voltaire, Chateaubriand, Balzac, Hugo, Flaubert, Zola, Cervantes, Dante, Turgenev, Ibsen, Kivi, Aho jt. Need autorid on ju kõik üldise kirjanduse õppekavas. Ka kirjanike elulugusid on EKS kirjastanud, vähem küll omi kui võõraid: E. Aspe, Vergilius, Shelley, Hugo, A. Kivi, L. Tolstoi. Pooleli on suur maailmakirjanduse ajalugu, millest tänini jõudnud ilmuda Zielinski *Vana-kreeka kirjandus I—II*. — Ajaloõppijatele on siin algupäraseid uurimusi (H. Kruus *Talurahva käärimine*, Fr. Tuglas *Eesti Kirjameeste Selts*), ainekupublikatsioonid (*Punased aastad* jne.), teatmeteoseid (*Eesti avalikud tegelased*), ajaloolisi elulugusid (C. R. Jakobson, *Aleksander Suur*). — Keelelised kirjastised on samuti solliidsed: Wiedemann ja *Õigekeelsuse-sõnaraamat*, E. Muugi keeleõpetused, rida oskussõnastikke. — Rahvaluuleteadlaste jaoks on siin niihästi ainekupublikatsioonid (*Eesti Rahvalaulud I—II*, *Eesti Runoviisid*) kui uurimusi (M. J. Eiseni *Eesti vana usk* jt.). — Kodu-uurimistööl on pakkuda 5 köidet maakonnakirjeldisi (*Tartumaa, Võrumaa, Setumaa, Pärnumaa, Valgamaa*). — Muinasteadus annab kursuseraamatu Tallgren *Europa muinasaeg*). Kunstiõppijatele ilmus äsja A. Vaga *Eesti kunsti ajalugu I*.

Kuukiri *Eesti Kirjandus*, mida on ilmunud EKS-i väljaandel 23 aastakäiku, on igale rahvuslike teaduste harrastajale mõõdapääsmatu aineallikas ja töövahend.

Kirjandusist nimetagem

seltsi ½ milj. leheküljelist kultuurilooliste arhivaalide kogu.

Nii on juba seltsi kirjastistel ja ajakirjal, iseäranis aga arhivaalidel küllaltki akadeemiline iseloom ja rakendusväärtus.

Kui nüüd vaatame EKS-i juhtivat koosseisu ja ta aktiivseid kaastöölisi, siis näeme sealgi eesotsas ja enamuses olevat akadeemilised jõud. Seltsi esimeesteks 25 a. jooksul on olnud: 1907—13. V. Reiman, 1914—21 J. Köpp, 1922—24 J. Jõgever, 1924—28 A. Jürgestein, 1929. a. alates Fr. Tuglas. Muudest tegelastest olgu nimetatud J. Tõnisson, M. Kampmann, A. Kitzberg, J. Tammemägi, M. J. Eisen, J. Luiga, G. Suits, J. V. Veski, V. Grünthal, J. Aavik, A. Saareste, J. Roos, A. R. Cederberg, L. Kettunen, J. G. Granö, E. Schönberg, E. Nurm, H. Kruus, A. Anni, A. Oras jt. Neist 25 aasta jooksul esinenud 25 tähtsamast tegelasest on tervelt 19 akadeemilise kraadiga. Praeguse Eestseisuse 12-liikmest on 5 professorit, 1 doktor, 3 magistrit, 2 veneaegset kandidaati ja ainult ühel puudub akadeemiline kraad, kuid mitte eruditsioon. Igatahes on Eestseisuses 7 ülikooli õppejõudu. Samuti on Asemikekogu 73 liikmest 52 ülikooli haridusega, neist omakorda 23 professorit ja doktorit, ja ainult 21 ülikooli lõpetamata isikut, neist aga 9—10 üliõpilase tiitliga. Seega täie või pooliku akadeemilise haridusega 61—62 liiget. Seltsi kogu liigekonnast moodustavad kõrgema õppeasutise lõpetanud vähemalt 25% ja üliõpilased 10%, seega vähemalt 35% akadeemilisi isikuid. 50% liikmeist on aga keskkooli haridusega. Nii on EKS-i koosseisu hariduslik tase tähelepanavalt kõrge ja see tõuseb alatasa. Sest näit. 1908 oli EKS-i koosseisus ülikooli lõpetanud ainult 11% ja üliõpilasi 5% ja sama aasta Asemitekogu liikmeist näib olevat ainult pooled ülikooli haridusega, nende seas ainult 2 doktorit ja 1 dotsent.

Et akadeemiliste jõudude % EKS-is alatasa tõuseb, siis on ette näha, et seltsi juhtivad or-

ganid tulevikus moodustatakse pea eranditult kõrgema haridusega isikuist. Seltsi teaduslikud ja kirjanduslikud ülesanded nõuavad seda. Kust mujalt kui praeguste üliõpilaste seast peavad tulema need lisa- ja asejõud, keda selts veel vajab, nagu neid noorte teadlaste näol iseseisvusaja jooksul ongi astunud EKS-i tõhe juba kümneid. Üliõpilased vaadaku EKS-ile kui tulevasele avaramale tööväljale oma kitsama kutsetöö kõrval, kust kaudu nad ülikoolis omandatud teoreetilisi teadmeid laiemale hulkadele sõnas või kirjas elava teadusena ette võivad kanda. Ülikoolil puudub endal selline organ. Seepärast on täitsa loomulik ja tarvilik, et üliõpilased juba õppetöö keskes EKS-i tööga tutvuneksid.

Mil määral on üliõpilased senini osa võtnud EKS-i tööst?

G. Suits oli esimene üliõpilane, mitte küll Tartu, vaid Helsingi ülikoolist, kes noorusliku tulisuse ja silmapaistvusega võitles EKS-i lipu all, kes tegi kaasa seltsi asutamiskoosolekud 1906. a. peale, kes valiti esimesse Asemikekokku ja Eestseisusse, samuti Ajaloo- ja Keeletoimkonda, kes üliõpilasena pidas kõnesid seltsis ja toimis auhinnamõistjana. Ta on jäänud seltsi tegelaseks tänapäevani ja on ainus, kes üliõpilasena alustades on jõudnud saada juba seltsi auliikmeks. Esimesil tegevusaastail teetsid seltsis veel üliõpilased B. Linde, A. Jung ja A. Koger, esimene kuukirja toimetuses ja Asemikekogas, teine Asemikekogus, Eestseisuses ja toimkonnas, kolmas Rahvakirjandusetoimkonnas selle kirjastusejuhina. 1909 oli Asemikekogu 54 liikmest 5 üliõpilast, muil aastail harilikult 2—3.

Enne iseseisvust on seltsi Asemikekogus ja toimkonnas üliõpilastena töötanud muudeseas veel A. Sildnik, E. Eisen-schmidt, K. Einbund, V. Ernits, A. Saareste, J. Mark. Iseisvusajal, mil üliõpilaste hulk tõusis mitmekordseks, ühes haruldase tõusuga meie kultuuri-elus, on üliõpilasi EKS-i orga-

nites töös rohkem: A. Saareste, J. Rumma, O. Loorits, J. Mägiste, A. Tammekann, A. Oras, A. Anni, E. Nurm, E. Muuk, H. Pürkop, O. Urgart, R. Kenkmann, E. Kant, A. Kask, J. Libe, J. Vasar, E. Blumfeldt, E. Roos, N. Treumuth jt.

Peale seltsi organites töötamise on nii need kui kümned muud üliõpilased sooritanud suure teadusliku töö EKS-i stipendiaatidena aines-tiku kogumisel keele, rahvaluule, ajaloo ja kodu-uurimise alal. Keele alal tehti stipendiaatide abil tööd juba vene ajal, muil aladel iseseisvusaastail. Rahvaluulet korjati EKS-i ülesandel 1921—27, mille jooksul käis väljas üle 40 üliõpilase. Ajaloo alal on stipendiaate saadetud aastail 1920 ja 1923—32, iga aasta 3—6. Iseäranis rohkesti on tööd andnud üliõpilastele Kodu-uurimistoimkond. Selle toimkonna ülesandel on aastail 1921—26 ja ka hiljemini kümned üliõpilased käinud kirjeldamas kodumaa maakondi. Ainuüksi 1921 saadeti 16 stipendiaati. Samuti on üliõpilased abijõududena töötanud maakon-nakirjeldiste toimetamistöös. Kogusummas tõuseb üliõpilas-stipendiaatide arv kaugelt üle 100.

Üliõpilase juhatusel (O. Urgart) ja üliõpilaste tööjõul on töötanud E. Bibliograafia Asutis — 2—7 ametnikuga. Üliõpilaste tööjõudu on rakendatud seltsi arhiivi korraldamiseks. *Õigekeelsuse-sõnaraamatu*, raamatukogude-varustamise jm. töödeks. Ka seltsi büroo on hulk aastaid olnud üliõpilaste juhtida, sest nii büroojuhataja H. Evert kui vanem ametnik R. Keiss olid üliõpilased. Samuti oli J. Mägiste üliõpilasena lühemat aega seltsi teadusli-kuks sekretäriks.

Üliõpilased on esinenud ka kõnelejaina EKS-i kõne-kosolekuil, nagu G. Suits, A. Sihver, V. Ernits, A. Anni jt. Nad on teinud kaastööd „Eesti Kirjandusele“ — B. Linde, A. Saareste, V. Ernits, A. Oras, J. Libe, O. Urgart jt. Üle paarikümne üliõpilase on tõlki-

nud või redigeerinud EKS-i väljaantavaid raamatuid: A. Anni, A. Oras, D. Palgi, M. Reiman, M. Lepik, A. Aspel jt. Ja lõpuks ei puudu üliõpi-laste seas ka autoreid: vene ajal olid *Keemia sõnastik* ja *Kodumaa taimed* peajasjalikult üliõpilaste töövili. Iseseisvus-ajal kirjutas A. Anni üliõpila-sena raamatu *Meie kirjandus-kultuurist ja kirjastusoludest*, samuti E. Muuk oma keeleõpe-tused jmm.

Nagu sellest põgusast ülevaa-dest nähtub, on agaramad üli-õpilased juba õpinguajal üsna mitmekülgselt osa võtnud EKS-i tööst. Ja võib öelda, et ena-mik neist, kes üliõpilastena on tunnud huvi EKS-i töö vastu, ka hiljem on jäänud seltsi te-gelasiks.

Sel puhul tuleb kui tähtsat tõsiasja esile tõsta, et EKS on juba Vene ajast peale olnud hulgalte üliõpilasile teenistuse ja kõrvalteenistuse andjaks, või-maldades sellega neile hariduse omandamist. Paljudele paistab vist üllatav, kui avaldan, et EKS üksnes iseseisvusaastail on maksnud tasudena üliõpila-sist tööjõududele nähtavasti tublisti üle 10 milj. senti. Nii ei ole EKS kasustanud üliõpi-laste tööjõudu sugugi tasuta.

EKS on üldkultuuriline selts ja peaks huvitama igat harit-last. Oleks soovitav, kui üli-õpilased võimalikult rohkel arvul asuksid ta liikmeks. EKS-i liikmeks astumisega annaks üli-õpilane tunnistust enda avara-mast kultuurilisest huvist ja meelsusest. Iseäranis soovitav oleks see humanitaar-teaduste õppijaile. Vähemalt nemad peaksid nägema seal oma tule-vast tööpõldu. EKS kui üle-maalise liikmetehulgaga, laial-daste ülesannetega ja rohkete organitega selts pakuks avara-maid ja mitmekesisemaid või-malusi tööharjumuste omanda-miseks ja isetegevuse harjuta-miseks kui võrdlemisi kitsaste ülesannetega akadeem. ühingud ja üliõpilasorganisatsioonid. As-tutagu esmalt EKS-i liikmeks, tutvutagu seltsi tööga, ülesan-netega, saavutistega, kasusta-

tagu liikme õigusi ja soodus-tusi. Ühel või teisel teel ava-neb võimalust ennast tegelikku töö rakendada: kuukirja kaas-töölisena, toimkondade ja hil-jemini ka Asemikekogu liik-mena. Pidevalt mingis toim-konnas tööde ja ülesannete aru-tamise ja teostamise seas vii-bides ja sellest aktiivselt osa võttes omandatakse vajalist üle-vaadet ja tööskust. Ei ole karta, et EKS tööhuvilistele kit-saks jääks. EKS-i raamid on avarad ja painduvad. Seltsil on praegugi teostamata või pooleli-olevaid ülesandeid, mis ootavad tööjõudusid, kuid ka uusi ideid vajatakse ja tarvitatakse seal vist meeleldi, iseäranis kui need tulevad koos töötahte ja töövõimega. Osatagu teha en-nast vaid tarvilikuks. Järgne-gu paar näidet ülesandeist, milleks praegu veel ei leidu küllalt tegijaid.

EKS annab praegu välja kahte seeriat — elulugusid ja popu-laarteaduslikku süstemaatilist seeriat „Elav Teadus“. Esime-ses seerias (mida ilmunud juba 11 numbrit) pole senini ilmunud ainustki algupärandit, sest pole kirjutajaid. Praegused jõud on töödega üle koormatud. Ligi-kaudu samuti on lugu *Elava Teadusega*, kuigi selle 1. aasta-käigu 12 numbrist arvatavasti 4 siiski tulevad algupärased. Kummaski seerias ilmub töid igalt võimalikult alalt. — Sa-muti puudub seltsil kaugemate võõrkeelte — hispaania, portu-gali, itaalia, taani, norra, hol-landi, poola jm. — jaoks tõlki-jaid. Ei ole neile aladele tööte-gijaid ikkagi kustki mujalt oodata kui ülikoolist. — Edasi on *Eesti Kirjandusel* teatavalt aladel puudus retsenseerijaist. Kuigi kuukiri on nõus avaldama arvustisi kõigi silmapaistvamate ilmuvate raamatute kohta, on seal tänini kõne alla võetud pea-miselt ilukirjandust ja sekka ka ajaloolisi, rahvaluulelisi ja kee-lalisi teoseid. Loodusteaduslik, rakenduslik ja tubli osa humani-taaralade kirjandust jääb tut-vustamata, sest ei leidu arvus-tiste kirjutajaid. — Kus üliõpi-lased veel võiksid tähtsat tööd

Ülikoolist ja üliõpilaselust Ungaris.

Lugedes minu artikli pealkirja oodatakse kindlasti midagi huvitavat ungari lõbusast, õnnelikust ja boheemlikust üliõpilaselust. Jah, kord oli see nii, siis kui minu kallis kodumaa veel oli Suur-Ungari ja mitte n. n. lõhutud Ungari, kui Trianoni rahu polnud veel ära lõiganud mu kodumaa ilusamaid kohti, Karpaatide ahelikku, sinist Aadria merd ega palju, palju kauneid linnu. Nüüd kõlavad võõrad lõikuselaulud Banati kuld kollaseil viljapõldudel, võõras keeles tervitab kojuruttav karjane Jeesusepilti kõrges mägestikus, võõrad jalad tammuvad paikades, kus iga kivi kuulutab endist hiilgust, kõneleb rikkast ajaloolisest minevikust, võõraid laevu kannavad sinise Aadria kallistavad lained. Keset kihisevat vaenumerd asuv väike lõhutud maa, vaatamata oma lahtistele haavadele, vaatamata segasele olevikule, hingab, elab, loodab, ja teeb usinasti tööd tuleviku jaoks. Ja selles töös langeb kandev osa meie ülikoolidele. Kolm neist kaotasid oma päris kodu. Pozsonyi, Kolozsvári ülikooli ja Selmebanya mäeakadeemia. Esimene asus Pécs'i, teine Szeged' ja kolmas leidis uue kodu Sopronis.

Vanad kultuurvarad pidime omale kindlustama, need ei tohtinud satutada võõrastesse kättesse, olgugi et nüüd tuli arvestada vaeseid olusid,

Riigistipendiaat ungarlanna
Magda Kövesi.

raamatute ja instrumentide puudust, puudulikku teaduslikku ja praktilist varustust. Ja nüüd on meil sellel väikesel maal, mida nimetatakse Ungariks, 4 ülikooli: Budapestis, Pécs'is Szeged'is, Debrecen'is, kõigi teaduskondadega, mäeakadeemia Sopron'is ja ülikoolid mõnedes linnades üksikute teaduskondadega, näiteks õigusteaduskond Hisholc'is, Eger'is, Kecsemét'is, Györis, Sárospatak'is, ma-

jandusteaduskond Keszthely's, Magyaróvár'is, Debrecen'is. Tulevikule töötavaist asutisist on vast nende ülikoolide seisukord kõige raskem. Aga miks? Sest et neile langeb nüüdse ungari noorsoo kasvatus, kes jäi ilma kaunist lapsepõlvest, kelle julm sõda, võõras vaenulik invasioon lapseest välja tõrjus, karmi käega neilt mänguasjad kiskus, kelle hulgast paljud nagu minagi, kodutuks jäid ja sunnitud olid elama kurba põgeniku elu. See aeg jättis rasked jäljed nagu praegunegi, kus päevamured hoolimatult noori unistamast üles raputavad, kus elu oma rusikasse pigistab hella ema hoolitsusel üleskasvanud nooruri, kus tulevik mitte pettepilte õnnest ei loo, vaid tumeda vaibana kõike matab.

Ja seda noorust kasvatada, seda noorust püsti hoida, kelle olevikus nii vähe rõõmu, kelle tulevikus nii vähe lootust, on väga raske.

Ülikoolid aga katsuvad seda. Nad katsuvad takistada seda ükskõikset minnalaskmist, annavad uut sisu meie elule. Nad õpetavad armastama tööd, julgustavad, ergutavad, et meil mitte asjata ei elataks. Igaüks meist, kes enesest midagi võib teha, on kord väikeseks kruviks, ühendavaks lülleks meie vana toreduse uuel rajamisel. See mõte annab meie tööle jõudu, püsivust, olgugi et praegused olud on nii lootusetud, kus sajad noortest haritlastest kohtadel hingitsevad, kus nad oma täit tööjõudu ei saa rakendada, või hoopiski leivata elutsevad.

Pole see aeg kohane kergeks, lõbusaks üliõpilaseluks. Praegu tuleb tugevasti tööd teha, mehisealt tööd teha kõigil, ka meil, ungari naistel. Vilets töötegija tõrjutakse kõrvale ja kohe on mitu uut jõudu asemel. Aga see kõik ei tähenda veel, et meie ei tohiks olla rõõmsad. Praeguse atmosfääri raskemeelsus ei ole meid veel täiesti oma võimusesse saanud. Ei, sugugi mitte. Suudame olla sama lõbusad kui teie, minu eesti kaasvõitlejad, nagu teid olen tundma õppinud külaskäikudel teie seitsides ja korporatsioonides.

Teie küsiksite minult, kas ka meie juures sarnane seltsi- ja korporat-

teha, on kultuuriloolise materjali päästmiseks: üliõpilasi on üle maa, kui igaüks oma koduümbruskonna ja tutvuskonna kultuuriloolise materjali poolest läbi kuulaks, materjalid EKS-ile toimetaks või vähemalt nende leiukoha ja omandamistingimused teataks — teeksid nad sellega eesti kultuuriloole suure teene. Nad võiksid koguni organiseerida samasuguse lennu kultuurilooliste materjalide päästmiseks, nagu nad omal ajal päästsid rahvaluulet, rahvaviise ja kogusid rahvuslikku raamatukogu.

EKS-ile lähemale astudes leiab iga tööhuviline sealt kind-

lasti mitmeid muidki tegijat ootavaid ülesandeid.

Et praegu ainult 4—5% üliõpilasist on Eesti Kirjanduse Seltsi liikmed, siis ei tunnista see just meie üliõpilaskonna kultuurihuvide teadlikkusest ja avarusest. Ülikooli ja Eesti Kirjanduse Seltsi ühtekuuluvusest peaks üliõpilaskonnas enam saadama teadlikuks, siis ärkab seal loodetavasti iseenesest suurem huvi E. Kirjanduse Seltsi töö ja ülesannete kohta. Vahest aitab käesolevgi sõnavõtt pisut kaasa vastastikusele arusaamisele ja suuremale lähenemisele.

August Palm.

Üliõpilane lääne-euroopa poliitikas.

Kui vaimselt erksail üliõpilasil alati oma otsekohese kutsetaotluse kõrval huvi on jätkunud ka ühiskondlikele nähteile, siis pealesõjaaegne muutunud poliitiline ja eriti majanduslik konjunktuur näib seda tõsisemat haaravat üliõpilaspõlve tähelepanu. Ühenduses eesti üliõpilaskonnas toimuvate vastavate harrastustega tekib loomulikult huvi ka teiste maade sellesuunaliste üliõpilasürituste vastu.

„Akadeemilise noorsoo uusi suundi“ — sellise küsimusega pöördus „I. S. S. Annaalide“ toimetaja saksa, prantsuse, inglise üliõpilasmaailma problemaatikat tundvate isikute poole — „et piiluda saabuvasse maailma“, nagu ta tähendab. Esitan alljärgnevas lühikesi kokkuvõtteid neist „I. S. S. Annaalides“ ilmunud kirjutistest. Järgnevalt loodame käsitada skandinaavia ja meie lõunapoolsete naabrite üliõpilasliikumisi.

Saksa noorsoo vaimlist tänapäeva

käsitab dr. Walter Reusch.

Saksa noorus olevat tunnetanud omas kaaluvas enamikus, et elame ajastus, kus vana maailma ja uue maailma juhtlased põrkavad kokku. Ühes kasvava materjaalse viletsusega ja vanade feodaalsete ja kodanlike autoriteetide kahvatumisega nõuavad uued roomalised ja moskvalised vormid eluõigust.

See on just viimaste aastate ajalooline tähendus olnud, 1930. a. Riigipäeva valimistest kuni 1931. a. rahanduskriisini, et Saksamaa noorsugu praeguses maailmapoliitilises seisundis teadvusele on tulnud

Pealiskaudne vaatleja võiks ar-

vata, nagu oleks saksa noorsugu andunud radikalismile. See määratlus haaraks aga ainult üht sümptomi, mitte aga põhiseiku. On õigus, et tänapäeva saksa üliõpilaste enamik radikaalseile parteidele lähedal seisab. Rahvussotsialistidele hääletanud üliõpilaste arvu tõus üliõpilasvalimisel ühelt poolt ja kommunistlike üliõpilasühingute rohkenemine suurlinnades teiselt poolt, tõendavad seda. Ka viimaseaegseil poliitilistel valimistel on enamik noorvalijaid hääletanud äärmusile.

Kuid oleks ülekohtune nende nähete põhjal järeldada, nagu valguks saksa noorus kaalumatu äärmusparteidesse. Saksa noorus jälgib oma enda kutsumist (säädust). Seetõttu on ta ilmses vastolus vanema generatsiooniga, kes unistab veel endise poliitilise ja majandusliku süsteemi „ülesehitamist“. See on olnud viimaste aastate ajalooline tähendus, et püüde paratamatu pankrott ilmses Kesk-Euroopas. Saksa noorus on teadlik sellest isamaale hädaohtlikust seisundist. See tunnetus ei luba mingit tagasiminekut. Radikaalsed parteid aga on otsustanud kindlas usus edasi minna ja saksa noorus annab neile selleks kinnitust.

Üle neljamiljonilise töötute hulgas on miljon noort töötut. Ainult pooled saksa tehnilisi ülikoole lõpetanud saavad haridusele vastava koha, paljud aga töötavad lihtsalt kui töölisel vabrikutes. Samuti lootusetu on noorte arstide, kooliõpetajate ja juristide olukord. „Eluruumita rahvas“ — nii on Hans Grimmi paljuloetud romaani nimi.

*

Saksa noorus mõtleb kahes erisuguses ühiskonnavormis. Üks on riik, kui teatud maa-alal õiguslikult organiseeritud poliitiline ühiskond, teine on rahvas, sama põlvenemisega, kultuuri ja keelega seotud inimesed. Saksa rahvas on jaotatud mitmesse riigesse — seda juba enne maailmasõda ja peale 1919 rahulepingu veel enam. Suur Maailmasõda, kus saksa sõdureil oli võimalust kokku puutada kaugeimate saksa asundustega, pära- ja aegne ühine surutis, saksa vähemusrahva olukord võõrriiges — need kõik tekitasid saksluse ühisteadvuse, mis haarab ka väljaspool Saksa piire kaugemaid asundused. See ühissakslane rahvusteadvus on noorusele saanud Saksas ja Austrias endastmõistetavuseks. Ei ole ühtegi saksa üliõpilasorganisatsiooni, kes mitte ei püüaks „suursaksluse“ poole. Seetõttu on näit. Austria ja Danzigi Saksamaaga ühendamine noorusele endastmõistetav nõue.

Teine tähtis küsimus saksa noorusel on majanduslik-sotsiaalse süsteemi vahetus. Friedri raamat „Ende des Kapitalismus“ muutub sel alal poliitiliselt huvitatud noorte poolt loetavaimaks raamatuks. Kui juba Maailmasõda kõigutas kodanlik-liberaalset majandussüsteemi, siis on seda viimased majanduskriisi aastad veel enam kõigutanud. Ja seda vastutusvõimetut süsteemi tahtakse asetada hoopis millegi muuga. Ei bolševistlik majandus-ühiskonna kord ega fašistlik ei rahulda Noort-Saksamaad, vaid kehakondlik vormi maailm möödunud ajult astub esile moodsas riietuses (tänapäevale kohandatud vormis), kus üksikud kor-

sioonielu välja on kujunenud. Ungar üliõpilaskond on küll ka organiseeritud, aga mitte kogu ulatuses. See ei ole õieti võimalikki, sest juba ainult Budapestis õppivate üliõpilaste arv on niivõrt suur, et võimatuks osutub neid täiesti koondada. Lõpmata suur on maalt pärit üliõpilaste ja samuti välismaa üliõpilaste arv. Eriti raske on viimaseid assimileerida meie oludega ja kommetega. Aga sellegipärast on meie noorsoo organisatsioonidel suur osa meie noorsoo elus ja kasvatamises. On n. n. „kaasvõitlejate ühingud“ (Árpád, Turul jne.), katoliiklikud ja protestantlikud üliõpilasorganisatsioonid (Emericana, Szent Imre Kör — Püha Emerichi Ring; Luther Szövetség — Lutheri

Liit), naisüliõpilaste organisatsioonid (Margit Kör — Margarete Ring). Kõik need koondised seisavad suure ja õilsa idee teenistuses. Seevastu on kaunis suur osa meie üliõpilasnoorsoost ja eriti need, kes on sunnitud õppimisvõimaluste puudumise ja igasuguse kõrvaltöö tõttu eemal olema seitskondlikust ja ühiselulisest tegevusest, kes üldse ei figureeri meie üliõpilaskonna organiseerimistõhks.

Üliõpilasorganisatsioonide kõrval on seevastu sellised ettevõtted, mille sarnaseid Eestis pole olemas. Ja need on ülikoolilinnades ülalpeetavad mees- ja naisinternaadid ja kolleegiumid, kus kodu leiavad õpingute tõttu päris kodust lahutatud välismaa ja

maalt pärit üliõpilased. Kahe sellise kolleegiumi sisemisest elust tahan edaspidi pisut pikemalt refereerida, nimelt kõige esimesest Budapesti nais- ja meeskolleegiumist (Collegium Marianum, Parun Eötvös Joosepi Kolleegium). Seks tahan anda pilti sääli tehtavast tööst ja lõbuhetkeistki, et selgitada seda, kuidas võitleb ungari noorsugu pimedade meeleheitelise sattumise vastu. Et siis, kui ümber ringi kustub iga valguskiir, süüdataks põlema vaimu pisilambikene, murdmatu usu ja lootuse tulik, mille säruga võiks valgustada pimedat Ungari ööd ja et selle leegis võiks näha kaugel-kaugel kumavat Ungari Ülestõusmise Koidikut.

Õiged sõnad on ilmselt: *Magda Kövesi.*

ralduvad vähemaise kogukonnisse, need omakorda moodustavad järgneva-astmelise liidu, viimastele toetuvad jälle kaugemahaardelised liidud. Nii on seletatav, et Viini professori Ottmar Spanni majandussüsteem kõige enam poolehoidu on leidnud saksa noorsoos.

Prantsuse noorsoo tähtsamad poliitilised voolud

— sellele teemale kirjutab Robert Mothes.

Prantsuse noorusel (mõeldud on üliõpilaste, või jälle äsja elluastunute 20—30 eluaastaid) ei olevat mingisuguseid omalaadilisi uusi voole poliitilises mõttes (s. t. millised oleks sõltumatud ammutuntud vaadetest ja programmidest).

Kui rääkida prantsuse noorsoole iseloomustavast joonest, siis on see killunemine. Seetõttu saab neist mitmekesiste vastavate gruppide, organisatsioonide ja sektide rägastikust esile tõsta vaid mõningaid ühiseid põhihooni, millised ilmnevad maailmavaateliselt organiseerunud noortel prantslastel. Siin ei saa jätta märkimata, et need organisatsioonid hõlmavad ainult vähemiku prantsuse noorsoost.

Siiski ka midagi ühist on kõigi nende org-ide programmides — nimelt loobumine neist individuaalseist ja liberaalseist teooriaist, mis kord inspireerisid Prantsuse Revolutsiooni. Ei leidu ühtegi noortegrupi, ega vist mitte üksiknooruri, kes neile teooriaile oleks truuks jäänud. Ja väga erineva ilmega sotsialism — sotsiaaloogiliselt laiemas mõttes — värvistab kõiki programme ja ettevõtteid. Pöördumine „tsunfi olukorra“ juurde, selle keskaegses vormis, leiab taotlemist pea kõigi õpetuste poolt.

Alustame aktiivsemate koondistega — äärmiste parempoolsetega. Need väärivad tähelepanu oma teovõimsa ja läbimõeldud töökavaga; nagu „Action française“ kuuluvaid, kes kuninga trooniletõstmisega püüavad riigi autokraatsusele ja „Jeunesse patriotes“ kuuluvaid, kes tegelikult võitlevad kommunismi vastu. Need noored kujundavad siis voolu, mille printsipiiks on juhtkonna absoluutne autoriteetsus.

Teine selline hästiorganiseeritud grupp on pahempoolsele kalduvaid, nagu „Jeunesse Socialistes“, „Etudiants Socialistes“ ja „Jeunesse Communistes“ (viimane töötab eelmisest täiesti eraldatult ja on kaunis väikesearvuline). Kuna parempoolsed noortegrupid ammutavad liikmeid pea eranditult üliõpilasist, siis kuulub pahempoolseisse org-esse paljuid laialdasemalt rahvakihist. Marxism amsterdami ja moskvallises käsitluses on nende õpetuseks ja nad on lähedases ühenduses sotsialistliku parteiga (resp. kommunistliku partei-

ga) ja on tihti parteijuhtide poolt juhitud.

Nende kahe äärmise — autokraatne ja revolutsionäärne — vahel leidub org-e, kellede programm hoiudub praegumaksva konstitutsionaalsuse raames. Autor nimetab neid „vabariiklikeks“. Neid org-e on sadandeid, kuid suuremad neist on „Association Catholique de la Jeunesse Française“ ja „Fédération des Jeunesses Laïgues et Republicaines“. Kõigi „vabariiklike“ noorteorg-ide erinevused sõltuvad sellest, missugusest poliitilisest parteist nad mõjustatud on. Parimini võiks viimatimainitud org-e iseloomustada nõnda: kui võtta ühest poolt katolitsism, protestantism, judaism, teiselt poolt kõik reformiõpetused (nagu sotsialism jne.) — ja need segatult mitmesuguste kombinatsiooni-võimaluste alusel moodustavad „vabariiklike“ noorte programmi. Ühiseks jooneks neil org-el võiks lugeda seda vabariiklikku joont, et nad austavad kõiki ideaale ja ausaid püüdeid, mis soodustavad ühiskonna arengut.

Agad ja poliitilised parteid, kellede mõju all need noorteorg-id on, sellisele solidaarsustundele kaasa ei tulle, siis ei saavuta nad sel alal midagi tähelepanuväärset.

*

Üldiselt võib kogu prantsuse noorte poliitilises grupeerumises märkida kahte joont. Nimelt kõikide org-ide töökava (peale „Jeunesse patriotes“) on lähedas seoses poliitiliste parteide teooriatega ja nad on tugevalt mõjustatavad parteide poolt. Teiseks — isegi enamik prantsuse noori ei kuulu ühtegi org-i. Mida see suur hulk mõtleb ja kavatseb, sellest on raske pilti saada. Küll on artikli autor (R. Mothes) igasugustel kokkupuutumisel noortega pannud tähele, et nende protsent suur on, kes nagu alateadlikult tunnetavad praegumaksvate vaadete ja süsteemide puudulisust, millised pärit „ilusailt enne 1914. a. ajult“.

Nad usuvad, et noorte ülesanne on uues maailmas süüdata uut leeki ja on pettunud, nähes kaasvõitlejaid vanadele parteidele kaasa minemas. Tagajärg on laiemate üliõpilasringide rahutu kindlusetus: ei taheta vana vooluga kaasa ujuda ja uute juhtide puudusel loobutakse üldse sellelaadilist üritusist. Üldse andvat tugevalt tunda ajakohase juhtkonna puudumise ja selt seisukohalt võivat Prantsusmaal oodata laiemahaardelisi poliitilisi liikumisi.

Autor peab siiski võimalikuks, et kõik need noored inimesed, kes sidunud ei ole endid ühegi org-iga, valmis on tõkendavaid vaheseinu ületama ja ühisel tööplatvormil ühinema. See olukord, et org-matud prantsuse noorsoo enamiku kujundab, näitavat, et noor Prantsusmaa

ei ole kaotanud poliitilises mõttes isemist tasakaalu ja kannab südames ettevaatlikku edu ideaali.

*

Edvin Barker, kes ettekanneteseriaga poliitilisest küsimisest on külastanud moodsaid inglise ülikooli, kirjutab

„Üliõpilane Suur-Britannia ja Iiri poliitikas“.

E. Barner võib konstateerida, et üldiselt ainult üks küsimus äratas eriti huviga suhtumist ja sõnavõtte, nimelt „Venemaa ja kommunism“. Teiste poliitiliste küsimuste üle oli referendil väga raske mõttevahetusse astuda — kuulajaskonna huvi puudumisel — ja isegi õige väljakutsuvaid väljendeid kuulati ära vastu vaidlemata. Eelmainitud asjaolud ei sõltu mitte inglise üliõpilaste pahempoolsest meelsusest (üliõpilaskond on enamuses õige rahvuslikult meelestatud), vaid just poliitiliselt ülivõhiklusest. Inglise üliõpilane on igati konservatiivne — mitte veendumusest, vaid tal puuduvad teadmised teistest poliitilistest vaadetest. Nende mõttemaailma on vallanud ainult tulevasele elukutsele ettevalmistumise ja võimalikult hea seisukoha kindlustamine pärast ülikooli lõpetamist.

Kui 1926. a. Inglise üldstreigi ajal üliõpilased endi abi pakkusid tähtsamate asutiste ülevaheldamiseks, siis arvab E. B. selle tulenevat vähem vastavast veendest, kui asja uudusest ja seiklushimust.

Kuigi eelõeldu maksvaks tuleks lugeda enamiku inglise üliõpilaste suhtes, peab siiski mainima, et igas ülikoolis leidub mõningaid organiseerunud „valgustatud päid“. Pääle töσίαςja, et enamik üliõpilasi rahvuslikule või konservatiivsele kutsumusele järgib, on mõningaid hästiorganiseeritud ühinguid, iseäranis moodsais ülikoolis (nagu „International Society“, „League of Nations Union“, „Socialist Club“ jne.). Need on väga mõjurikkad ja tegevad organisatsioonid, nad hõlmavad umbes viiendiku osa üliõpilasist ja neis võib leida teatud huljala piires konstruktiivset mõtlemist, mis sageli on segatud praktiliste kavatsustega.

Senini on üliõpilased jälginud päämiselt reaktsionäärseid voole. Akadeemiline valijaskond hääletab ikka ja alati Alamkoja reaktsionäärseile liikmeile, mitte ainult Cambridge ja Oxfordi, vaid ka moodsate ülikoolide üliõpilased.

*

See iseloomustus leiab teatava vastukaja ka üliõpilaselu sisepoliitikas. Üliõpilaskondlikel nõupidamisel käsitatakse vaevast kunagi üldisema iseloomuga (näit. poliitilisi) küsimusi, isegi siis mitte, kui need ülikoolielu puudutavad. Sisemised korraldusküsimused ja sportlikud kü-

(Järg 256. lk.)

Vaade varemilt Aluksne (Marienburgi) linnale.

Paarkümmend km Eesti-Läti piirist lõuna pool vastu Võrumaad asub looduslikult ilusas ümbruses suure Aluksne järve ääres Aluksne linnake (Marienburg, e. Alulinn). Selles linnas, samuti kui selle lähemas ja kaugemas ümbruskonnas elab suuremal arvul eestlasi. Nende arv ulatub siin, kui arvame juurde ka Hopa ja Vana-Laitsna eestlased, mitme tuhandeni ja nad moodustavad tähelepandeväärse ja suurema eesti asunduse Lätis ja välismaail üldse.

Siirdume Valgas Lätimaale, uurime Läti-Eesti piiri kuni Heinasteni, matkame Põhja-Liivimaal ning naudivime Sigulda, selle Liivimaa mägestiku ilu, ja alles siis pöördume tagasi põhja, Eesti piiriümbruse maile. Esimene peatus on nüüd Hopas, umbes 1000 asukaga linnakeses.

Siin juhivad meid üks kohaliku Eesti Seltsi tegelastest hr. Joakit. Ta näitab meile krunti, kuhu ehitatakse eesti seltsi- ja koolimaja. Materjal on juba kohal, ehitusega alatakse ligemal ajal. Praegu peab eesti kool leppima üheainsa klassiruumiga läti koolimajas, seegi olevat läbikäidav ruum ja õppetöö kannatavat selle all. Hopas ja Hopa ümbruses asub 250 eestlaste ümber, liikmeid olevat seltsil 60.

Õõbime ühes piiriäärses eesti talus. Talu peremees esindab Läti eesti talurit, kes hindab ennekõike majanduslikke hüvesid. Ta on kohanesmas uute oludega, ja nähtavasti ei pea tema perekond kaua vastu lätlusele. Mees on asjaoluga, et tema talu jäi Läti territooriumile, täiesti päri, kuna vastasel korral oleks talu olnud eraldatud majandusliikudest keskustest, Hopast ja Aluksnest. Alul lugenud ta ikka veel eesti lehte, aga nüüd, kus vaaluuta ostmisele Lätis tehtud takis-

tusi, jätnud ta eesti lehe tellimata ja loeb nüüd „Jaunakas Zinas't“. Ta vennad teenivad Läti piirivalves ja politseis. Talus valitsevat järeleandlikkust lätlusele iseloomustab seegi asjaolu, et talus räägitakse perega üheainsa läti karjase pärast, kes eesti keelt ei oska, läti keelt.

Hopast sõidame järgmisel päeval Vana-Laitsnasse. Sellest vallast, mille pärast omal ajal piirikomisjonis ägedaid lahinguid löödi, on lätlased osanud omale kaubelda õige suure osa eestigi ala. Palju eesti talusid on läinud Läti alla. Vana-Laitsna ümbruses asub praegu 400 eestlaste ümber Lätis.

Ilus ja vaheldusrikas on sinne maastik. Ühalt kõrge Korneti linnamäe harjalt avaneb piiritu vaade kõigis suunis kaugemale ümbrusele. Pikad sügavad orud, mille üsas pilgutavad rõõmsalt järvede sinisilmad, vahelduvad mäekuplitega ning voortega, mille nõlva ehivad heleda-värvilised lepa- ning sarapuusalud ja tumedamad männitukad, või millel laotuvad pruunid, ruuged ja rohelised põllulaigud. Nende vahel lookeb lustikalt maantee-pael. Põhja pool küündivad esile kõrgemad mäetipud ja sinetavad võidukalt laialdased Eesti metsad. Ja veelgi kaugemal — tunneme erilist meeelhääd oma kodumaast — uhkel-dab oma kõrge kaarega Munamägi. Jääme tükiks ajaks mäele ja unustume vaatlemisse ja mõtisklusse.

Piir on siit ainult mõnisaada m kaugel. Jaa, miks ei võinud piir minna nii, et me praegu oleksime Eestis? Mäe lõunapoolset äärt mööda kulgebki sügav org ja selle põhjas litseb viis hõbedast järvi-kut. Loomulik piir kahele riigile. Nüüd aga peame nägema, kuidas eesti asustus piiri ääres sulab kokku. Sest paremad ja ärksamad eestlased

Aluksne eestlasi

Muljeid ja tähelepanne

ei taha elada Lätis, müüvad oma talu ja kolivad Eestisse.

Vana-Laitsnas on jäänud rohkem talusid Lätisse kui Hopa ümbruses. Igal pool võib siin kuulda eesti keelt. Kõnetame igat vastutulijat, et selgusele jõuda tema rahvuses.

Vana-Laitsnast sõidame Aluksnasse. Kogu 20 km matka kestel võime kohata siin eestlasi. Tunneme end nagu kodumaal viibivat. Talude ostu ajal müüsid siinsed mõisnikud maid eestlastele, kuna lätlastest pole olnud ostjaid. Eestlasi tuli siia kõige enam Viljandi- ja Võrumaalt, kus talude päriseks müümine oli alanud varem. Nii tekkis Aluksne ümbruskonda puht eesti külasid.

Peatume Aluksne Eesti Hariduseltsi küllalislahke esimehe hr. Tirro talus. Samuti nagu Hopa eestlastel on ka Aluksne Hariduseltsil käsil seltsi- ja koolimaja ehitamine. Aga kuna Hopa eestlased tahavad omale ehitada jõukohase maja, on Aluksne eestlaste nõuded suuremad. Nende maja läheks arvestuste järgi maksma üle 4 miljoni eesti sendi. Sellest summast on koos aga ainult kümnendik, osa sellest materjalina. Materjal on ka uuest seismisest juba raiskumas. Nüüd on seltsil kaks voolu: ühed pooldavad ehituse algamist kohe, aga väiksemas ulatuses, teised aga soovivad asja edasilükkamist, kuni oleks koos suurem kapital.

Aluksne eesti seltsielus on märgata seisakut. Süüdi on asjaolu, et puuduvad juhid, kes teeksid seltskondlikku tööd. Kohalikust kolmest eesti kooliõpetajast on kaks naist, koolijuhatajaks aga on kohalik eesti pastor, kel puudub igasugune huvi seltskondliku töö vastu ja kes on määratud kohale kohaliku maakonna ülema poolt. Üldse kannatavad Läti eesti koolid vastavate õpetajate puuduse all, kel oleks pedagoogilisi võimeid ja kes võtaksid osa ka seltskondlikust tööst. Uue Läti töökaitse seaduse põhjal ei lubata õpetajaks valida Eesti kodanikke, ja selle tagajärjel pääsevad õpetajaks eesti koolidesse isikud, kes alati ei valda korralikult eesti keeltki. Tihti määrab õpetajaid kohalik maakonna ülem, kes ei hooli eestlaste huvidest ja kes näeb häämeelega, et eestlased ei saaks õpetust oma emakeeles ja eesti vaimus. Kuna eesti koolide seisukord õpetajate ja ka ruumide suhtes jätab tihti soovida, siis ei ole imestada, et kõik Läti eestlased ei saadagi oma lapsi eesti kooli, vaid lasevad neil õppida läti koolis läti keeles. Meie Riia saadik

külastamas.

kuid suviselt Lätimatkaid.

võiks ehk siin midagi ära teha. Ka peaksid eestlased ise mõtlema sellele, kuidas muretseda omale häid õpetajaid tulevikus.

Nad võiksid võtta omale eeskujuks liivlasi, kel praegu õpib viis stipendiaati läti seminarides, kellest loodetakse peatselt saada liivimeelset õpetajaid.

Rohkem hoogu näikse olevat uuel Eesti Noorte Ühingul Aluksnes, mis alles hiljuti on asutatud. Ei ole halb, kui vanema organisatsiooni kõrvale, kus on märgata loidust, on tekkinud uus. Võib-olla mõjub noore võistleja tegevus edaspidi ka vanemasse õhutavalt.

Aluksne eestlastel on ka oma kogudus. Ja see võiks kujuneda õige elujõuliseks koguduseks, kui siinsete eestlastega liituksid Hopa, Vastse-Roosa ja Vana-Laitsna eestlased. Aga viimased, nagu kuulame, eelistavat käia jumalat palumas Eestis, nimelt Rõuges. Põhjustud peituvat Aluksne eesti koguduse pastoris, kes ei suuda rahvast meelitada kirikusse. Ka siin avaldub eestlasele nii omane leplikkuse, rahulolemise vaim. Ta ei nõua endale oma rahvusest hingekarjastki, kes puhtas eesti keeles ja eesti meeles oskaks rahvast valgustada.

Järgmisel päeval on Aluksne linnas turg. Otsustame minna seda vaatama, kuna turul võib kohata ümbruskonna eestlasi. Üidame alul mööda turgu ringi ja püüame tabada eestikeelset jutuaJamist. Aga kaua peame kuulatama, enne kui kohtame mõningaid eestlasi. Eestlasi on üldse raske lätlaste hulgast kätte leida. Nad nagu häbeneksid oma keele pärast, räägivad tasa ja tagasihoidlikult, kuna lätlaste kõnekõmin kostab kaugelt. Kas on see nii igal pool eesti keelega välismail?

Küllalt vaadelnud turu rahvast, seisatume vestlema ja ootame hr. Tirrot, kes lubas tulla meile järele. Nüüd kõnetab meid keegi kohalik eestlane. Tema esinemises ja ülalpeos on midagi arga ja häbelikku. Ta on Aluksnes nahatööstuse omanik. Aga ajad on muutunud ebasoodsaks, töö on jäänud väheseks ja nüüd kiratseb ettevõtte tööpuuduse all. Tehtud võlad aga nõuavad tasumist. Mees on õige pessimistlik, tahab oma ettevõtte ära müüa, kui leiduks ostja ja ärisse mahutatud summad kätte saaks. Tuleks siis ära Eestisse õnne katsuma. Ta kuulnud, et räägime eesti keelt. Tema olevat ka sündinud eestlane. Kodus aga rääkivat läti keelt. Meie imestusele, miks ta eesti keelt perekonnaga ei räägi, seletab mees, et

Aluksne Eesti Haridusseltsi 25. a. juubeli pidulik koosviibimine.

tema naine olevat ju lätlane, millest peame järeldama, nagu peaks sel juhul enesestmõistetavalt perekonnas räägitama läti keelt. Üldse vaatab mees õige materialistlikult rahvusküsimusele. „Mis kasu on mul olla eestlane?“ Lahkume tast usus, et kõik eestlased Lätis ei jaga selle mehe vaateid.

Ja veel teisigi juhtumeid kogeme, mis ei tee meile häameelt ja mis veenavad meid eestlaste iseteadvuse puudumises ja ebarahvuslikkuses. Tagasisõidul Aluksnest piirile küsime ühelt talunaiselt midagi eesti keeles. Ta teeskleb lätlast ja ei taha rääkida eesti keelt. Viimaks siiski vastab eesti keeles ja oma üllatuseks kuulame tema keelest, et eit päris eestlane ongi. Nii tagasihoidlik ollakse Lätis eesti keelega! Tahame eite veidi kiusata ja küsime talt, kust ta eesti keele on ära õppinud. Alul eit ei oska midagi vastata, aga siis õpetab teda kaasasolev neiu, kes saanud vististi juba täielise läti hariduse ja meelsuse, vastama, et nende naabruses elavat eestlased ja neilt õppinud ta eesti keelt. O, tempora!

Samataoline juht oli meil ka ühe mõisamehega, kes tüki aega mõtles ja kaalus, enne kui soostus rääkima eesti keelt.

Ka a r a j ü r i külas tahame näha agarat Noorte Ühingu esimeest. Peame eksima aga ringi, enne kui jõuame sihile. Sest küsisime külas teed naistelt. Naistelt teeküsimise tagajärg on aga alati eksimine. Naised juhatavad omast meelest õigesti, aga kunagi ei saa matkamees nende juhatusel õigesse kohta. Nende teejuhatamine käib umbes nii: „Minge otse edasi, siis pöörake selle talu kohalt, mille peremees möödunud aastal oli valla-

vanemaks, paremale jne.“ Siiski jõuame viimaks sihile ja ei kahetse, et oleme tulnud. Tutvume siin tulinhingelise noortejuhiga. Ta räägib meile kohalikkudest oludest, raskustest, millega tuleb võidelda. Soovib, et eestlased külastaks Läti eestlasi rohkem. Ka kõnelejaid võidaks saata Eestist tähtpäevadel. See elustaks siinset seltsielu.

Aluksnest sõidame piirile ja tahame Mäe-Murati kohal minna üle piiri. Enne seda aga võime veel kord näha lätlaste kangust ja lugupidamist oma keele vastu. Oleme näljased, pöördume ühte teeäärseesse tallu sisse ja palume piima-leiba. Peremees ja naine räägivad kaunis hästi eesti keelt. Sedasama usume ka tütreid — noorest neist, ja küsime eesti keeles, palju maad on veel piirile. „Diu kilomeeter,“ vastatakse. Uskudes, et tüdruk kindlasti oskab sedasama ütelda ka eesti keeles ja tahtes proovida ta kangust, teeskleme, et me pole aru saanud, ja küsime kaheldes tüdrukult: „Deevjat! Ei, nii palju ei või olla!“ Tüdruk katsub uuesti seletada, et „diu km“. Viimaks siiski, nähes meie kimbatust, ütleb, et „kaks km“.

Oleme võinud viibida mõningaid päevi Aluksne eestlaste juures ning tutvunud mõnevõrra nende tänapäeva küsimustega. Lahkume säält lootusega, et see väliseestlaste suurim asundus suudab tulevikus ületada kõik raskused, kõrvaldada senised puudused ning ehitada omale ajakohase rahvamaja, kus võidaks arendada hoogsalt oma seltskondlikku ning haridustööd. Selleks aga vajatakse abi ja toetust kodumaa eestlastelt, kellest Aluksne eestlasi eraldab õige väike vahemaa!

Harald Jänes.

Kas üliõpilaskonna hõimutöö on olnud seni hoopis vildak?

(Vastuseks E. V. Saksa kirjutisele Üliõpilaslehes nr. 8. 1932.)

Mainitud kirjutis tahab peale muu olla otseseks süüdistuseks kogu meie üliõpilaskonna ja eriti selle juhatuse vastu, kes olevat toetanud üliõpilaskonnale vaenulikkude isikute saatmist stipendiaatidena Soome, andnud võimaluse ühiskonnale pahatahtlikkude elementide tegevuseks seal jne.

Kahjuks kirjutise autor piirdub üldsõnaliste fraasidega ega nimeta mingeid faktilisi andmeid. Avalikkusele, eriti üliõpilaskonna ja selle juhtivatele organitele, peaks olema täis selgus niisuguste „vaenulike elementide“ tegevuse kohta Soomes. Millist laadi kannab see ühekülgne väärinformatsioon? Kes on need ühiskonnale ja üliõpilaskonnale vaenulikud elemendid? Ei tea, kes peaks olema need paar pahempoolset üliõpilasorganisatsiooni, kelle nimesid ei tihka autor nimetada, kes on loonud omale Soomes niisuguse lugupidamise, et teisi üliõpilasorganisatsioone võetakse õlgade kehitamisega? On säärane lugupidamatus põhjenev teiste org-ide mahategemisel? (Normaalselt küll keegi klatšija erilist lugupidamist ei oma).

Artikli autor kurdab, et paljud eesti üliõpilased Soomes on asunud oma org-i ja ilmavaate teenistusse. Aga kuidas, kus esinedes, kellena ja mis määral? Arvab ta, et üliõpilane Soomes peaks kaotama oma isiklikud tööspidamised ja huvid?

Kindlasti autor artiklit kirjutata-

tes ei teadnud, et tema Soomes viibimise ajal peeti koos Põhja-maade sotsialistliku noorsoo suvi-pidustustega Helsingis ka üliõpilaste erikoosolek, kus arutati eriti Soome-Eesti Akad. Sotsialistlikkude Ühingu ligemat koostööd, mis seni on täiesti puudunud. Antakse oma tegevusest vastastikku informatsiooni jne. Loodetavasti sel sügissemestril Helsingi Akad. Sotsial. Ühingu esimees Cay Sundström tuleb Tartu org-i külastama ja kõnelda. Lisame muuseas juurde, et mainitud koosolekut osavõtjad polnud Soomes suvivahtuse korras, vaid eriti seks puhuks Helsingisse sõitnud. On säärane hõimutöö meile vastuvõtmatu?

Meie arusaamise järgi ei või reaalsemat hõimutööd ollagi kui Soome sõitev üliõpilane tutvub soome maa ja rahvaga eriti oma huvialal. Karsklane tutvub Soome karskusliikumisega, sotsialistliku liikumisega, majandusteadlane uurib Soome majandust, üks istub Helsingi kohvikutes ja restoraanides, kuna teine matkab jala sisse-maa metsades kaudu järvi ja jõgesid.

Egas hõimumaa tundmaõppimine ja hõimuliikumine seisa selles, et Soome sõitnud üliõpilane unustab oma eriharrastused, oma isikliku mina ja lepib sellega, et käib üliõpilaskonna ametlikel koosolekuil ja pidustusil ainult, tutvub vaid üliõpilaskonna välise küljega.

panu poliitilisele sündmusile. Majanduslik surutis on tekitanud eriti sügavad lõhed üliõpilaste ja tööliskonna vahele. Ning püüdes kergendada Walesi sotsiaalseid ja poliitilisi hädasid, katsub walesi üliõpilaskond leida koostööd tööliskonnaga.

*

Üldiselt peab ütleva, et kaunis suur hulk üliõpilasi, ka inglise ülikoolist, leiab juhuslikult teed ka poliitikasse. Enamuses kuuluvad nad vanemaisse parteidesse ja väheseid sotsialistlikku parteisse.

Praegusel silmapilgul näib küll, et ainult fašistliku ja rahvusliku iseloomuga üritused võivad inglise üliõpilasist kaastöölisi leida ja sõja puhul — ka imperialistlik. Need suhted võivad ka teisi areneda — kuid nad arenevad väga pikkamisi. E. S.

Aasta-paari pärast need muljed hajuvad, kaob neile ehitatud hõimuromantika ja kaob side Soomega.

Ses suhtes paljudele võib paista soovitatavana, kui üliõpilaskond keelaks oma pahempoolsetel liikmetel üldse Soome minemise. Loomulikult tuleksid siis üliõpilaskonna põhikirjad viia partei põhikirja alusele. Tahetakse seda?

Igapäevase elu nõuetest on välja kasvanud teatavad viisakusereeglid, nii eriti diplomaatlikus läbikäimises. Seepärast on hoopis eriküsimus kui üliõpilaskonna ametlik stipendiaat Soomes, kes ilmavaatelt sotsialist või pahempoolne, kasutab oma kõrge diplomaatliku seisukoha selleks, et Soomes kasvatada mittepahempoolseid pahempoolseteks või anda väärinfratsiooni Eestist. On aga seda tehtud?

Suvel selgus, et meie ametlikud stipendiaadid on olnud nii „erapooletud“, et neist ükski pole mingisse kontakti astunud sealse Akad. Sotsial. Ühingu.

Üldiselt loetakse viisakaks kombeks, et välismaalane vaatab koha-pealset elu, aga ei rutta igal võimalikul juhul kritiseerima koha-pealset elu ega segama end koha-pealsetesse tülidesse aktiivselt. On seda eestlaste poolt tehtud? Omakorda ei peeta just päris viisakaks ka välismaalasel küsida ta maailmavaadet, poliitilist kuuluvust ja arvamisest sisemaalise tüli, vaieluse üle. Kui aga eesti üliõpilaselt siiski küsitakse: mida arvata sellest kui pererahvas sulastega ühes lauas sööb (mida Soomes väga harva võib juhtuda), mida arvata lapuast, sotsialismist? siis ei võiks seda vist mitte pahempoolseks kihutustööks pidada, kui küsitu küsijale pooldamatu seisukoha avaldab.

On see meie üliõpilaskonna rahvuslik uhkus anda omale pankrotitunnistust, või sõbralik hõimutöö? Miks siis kogu aeg on magatud, kuna kümne aasta kestel üliõpilaskond on saatnud omale vaenulikke inimesi stipendiaatidena Soome? Aitab aga ühest suvimatkast, ajal mil ülikool seisab, üliõpilaskond laiali, et anda hävitavat kriitikat kümne aastasele Eesti-Soome hõimutööle.

Paul Vihalem.

(ülekanne 253. lehek.)

simused täidavad selliste nõupidamiste päevakorra.

Walesis, Iirimaa ja osalt Sotimaal on seisnud hoopis teisem. Üliõpilased kujundavad neis mais juba poliitiliselt arvestatava teguri.

Iirimaa hiljutisaavutatud omavalitsus on probleemiküllane ja abivajav, seetõttu on iiri üliõpilaskond poliitiliselt palju iseteavam inglise omast. On raske öelda, millist erilist poliitilist suunda taotlevad iiri üliõpilased. Kuid nagu ühendatud Iirimaa kõigi iirlaste igatsus on — nii propageerivad ka üliõpilased aktiivselt seda ideed.

Walesi rahvastunde tõusu mõjul ja äärmiselt rusuva industriaalse depressiooni tõttu on walesi üliõpilased pühendanud eriti rohket tähele-

Vastuseks eelnevale.

Eelnevas kirjutises on võetud terav seisukoht ksv. E. Saksa kirjutise kohta ja on keeratud selle süüdistav pool Üliõpilaskonna ja selle juhatus peale. Üliõpilaskonna juhatus muidugi ei tarvitse asjast kuidagi puudutatud olla, kuna tal on küllalt selge, mis motiividel ja kaalutlustel ta seni stipendiaate on saatnud ja on ka selge, et igale väljasõitjale ei saa juhatus lauseid suhu panna. Isikuid on küllaltki kaalutud ja neile on täieline usaldus kaasa antud. Kui ütlemisi tuleb ühel või teisel puhul, siis on küsimus ikka ainult ühe või teise isiku avaldusist või sammudest, mis ei kuulu üldse stipendiumi ametlikesse nõudeisse ega tarvitse neid riivata.

Ksv. Saksa kirjutis ei ole ju üldse mingi ametlik süüdistus, vaid on isiklik muljete- ja mõteteavaldus, nagu neid varemgi Üliõpilaskonna lehe veergudel on avaldatud. Üliõpilaskonna laiemal hulgal seisukohalt on ta küllalt tänuväärne tähelepanu juhtimine sellele, mis meie tuleviku paremini peame tegema. Selle taolisi häälid on varemgi kuulnud juhatuses ja üliõpilaskonnas, nii et ei saaks eitada mingi aluste olemasolu, kui kõike meelde tuletada.

Ksv. Vihalem näeb süüdistamist mingis poliitilises propagandas ja asub nagu seisukohale, et see loomulikki oleks, et igaüks ka väljaspool kodumaad oma poliitilist meelust avaldaks või sel alal koguni tööle asuks, et kõikide ringkondadega kontakti luua. Võib olla sotsialistliku ilmavaate seisukohalt see tundub õigena, kuna see ilmavaade näib sisaldavat, vähemalt meie üliõpilasperes, tugeva portsjoni opositsiooni, mida ei saa kuidagi avaldamata jätta. Üliõpilaskonna enamiku seisukohalt ei saa aga sellega siiski leppida: meie üliõpilaskond

on seni siiski teadlikult püsinud väljaspool erakonna-politilisi taotlusi ja sellepärast need, kes üliõpilaskonna liikmeina stipendiaatidena esinevad välismaal, peaksid piirduma ka ainult teadusliku ja üliõpilaskondliku alaga, ja jätma poliitilistele rühmitustele nende eriuksanded. See on suuremale hulga juba ammu kaunis selge, ja selles suunas ei olegi ühtegi stipendiaati ega suvivõõrast süüdistatud. Ka ksv. Saks ei ole seda oma kirjutises teinud: kõne on küll rohkem sellest, et mõni meie ringkond oma ilmavaate tõttu teistega vastollu sattudes on kannud oma viha ja sihilikkuse teiste suhtes ka väljaspool kodumaad piire. Ei olda küllalt erapooletu ja ettevaatlik kodumaiste olude kujutamisel, eriti veel, kus need puutuvad teisi ringkondi ja üliõpilaskonnasid. Kodumaal see ei mõju palju, sest meie teame omi asju küllalt hästi. Väljaspool aga võib sellane informatsioon jääda asja kohta ainukeseks informatsiooniks ja seda võetakse tõena. Selles ongi viga.

Erapooletuse mõiste meil on ju mitmesugune — seda näeme küllalt hästi igapäev: mõni isik või organisatsioon tunnustab vähem, teine enam teiste olemasolu. Viga on selles, kui selle isikliku või kildkondliku mõõdupuuga minnakse välismaalegi mõõtma koduseid olusid. Sellest ongi kõneldud. Et seesuguseid nähteid olnud on, seda ei saa ksv. Vihalem ka eitada, kui ta meelde tuletab omaaegse stipendiaadi A. Palmi kirjutist „Ylioppilaslehti“.

Ksv. Vihalem nõuab sõbralikku hõimutööd. Seda vist keegi ei eita. Kuid ka sõbralikuimagi hõimutöö juures peavad kõik vahekorrad olema selged ja kõik motiivid puhtad. Eriti sel puhul, kui meil on midagi

ette heita enestele. Etteheiteist ei tarvitse ega saagi olla puudutatud need, kes ei ole end määrinud mingisuguse kitsaaliselise politikaga, kuu-lugu nad mistahes ringkonda.

Ksv. Vihalemal on õigus, kui ta nõuab fakte ja nimesid. Arusaamatuste ärahoidmiseks, kõigepealt selleks, et ära hoida muljet, nagu oleks siin midagi ühist viimasel semestril asetleidnud arusaamatustega stipendiaatide valikul, oleks võinud tungida üksikasjusse ja mitte ainult piirduda olukorra konstateerimisega. Muidugi oleks see toonud paratamatult teravaid vastolusid esile.

Tundub, et siin on tegemist siiski mitte just tuulele ehitatud süüdistustega, kuigi need etteheidetud „teened“ oma suuremas enamikus kuuluvad ajalukku. Et aga veenduda, et muljed on Soome pool praegu küllaltki tugevad ja põhjust on kurta, selleks ei ole vaja palju tunda sealseid olusid. Tarvitseb näiteks ainult lehitseda „Vapaa ylioppilas“ viimast numbrit, kus on „häraradest korporantidest“ kõneldud tooniga, mis tööpoolest viitab mingile väga imelikule informatsioonile.

Ometi ei tahaks öelda, et teiselt poolt on kõik korras. Ka teine ringkond võiks mõnes asjas näha etteheiteid. Ka seda võib märgata, et teine ringkond, kes küll veidi hiljem on saavutanud Soomega tihedama kontakti, on vastulöögi hoos mõnegi korra oma muljeavaldustega olnud liigselt ettevaatamatu.

Väljaspool kodumaad ollakse ikka eelkõige oma rahva liige. Väikesed asjakased peaks lähendamata kodus, mitte neid kuhutades väljaspool kandma ja sealt oma arvamistele tuge otsima. Selles mõttes on meil tõesti põhjust Soome rahvuslikult üliõpilaskonnalt midagi õppida. *Erika Veidenbaum.*

Koidula „Vanemuise“ teatris.

Hoolikas reklaam, huvitarkamine näidendi vastu Tallinna lehtedes alguse saanud poleemika kaudu, asja avastatud autori isiklik siiasõit, täidetud saal, põnev ootus, ka veidi Koidula enese pärast — nende momentidega avanes eesriie Hella Wuolijoe näidendi eelmänguks.

Esimene vaatus olles võrdlemisi hää, pani ootama mõjusat järke, järgnevad kaks vaadust aga nõrgendasid muljet õige tugevasti. Võis peagi märgata, et Hella Wuolijoe psühholoogilise näidendi voorused peituvad peamiselt hästinähtud kujudes ja usutavalt tabatud üksikutes situatsioonides. Ei tehtud siin — vähemalt „Vanemuise“ lavastuses — üht poolt tegelaskonnast ingliteks

ega teist tontideks. Inimesed on ses näidendis kõik omilt seisukohilt, omilt ilmavaateilt põhiliselt häätahtlikud ja veendunud. Tekkinud konflikt ja kannatus ei ole sõltuv mitte isiklikest omadustest, vaid on konflikt kahe maailmavaate, kahe hoopis erilise maailma vahel. Ühel pool kodanlik hoolitsemine maise elu soojuse eest, majandusliku ükskordühe pidev kordamine, teisel elu luuleteede tallamine ja tujukus. Üheltpoolt taltsad puurilinnud, teisalt — luik. Selle vastolu avaldiste joonistamine perekondlikes pisiasjus oli hooti nii tõetruu ja haarav, et tundus, kui jälgiksime mõnd väikekodanlikku elu purustatud idüllil, antud Koidula elu illustreerivate

piltide reana. Näeme Koidulat armastajana naisena, luuletaja-märtina, seltskonnainimesena, patrioodina II vaatuses, viimasest vaatuses emana — ja seda kõike Kroonlinna kasarmute taustal.

Näidendit aga tervikuna võttes, ning lähenedes talle küpsema kunstiteose nõuetega, peame märkima, et käesolev näidend ses mõttes ei ole küllaldaselt õnnestunud. Siin annab end väga segavalt tunda täitsa ebaühtlane kompositsioon, üksikute piltide nõrk siduvus. Veidi rohkem eneskriitikat, rohkem kärpivat pliiatsit poleks olnud halb. Rõhukohtade vale asetuse tõttu tahtmata kaasa huvi languse ja tegi kahvatuks näidendi kui terviku.

Esimese vaatuse elav tempo, elavad stseenid, dramaatilisus, andis ümara ja rahuldava mulje. Teine

Kahe hõimusõbra pidupäevad.

Ylioppilaiden Maataloudellinen Yhdistys Sampsa 25-aastane. Akadeemiline Põllumajanduslik Selts 12-aastane.

Soome ja Eesti üliõpilasorganisatsioonide vaheliste sõpruslepingute sõlmimine näib olevat annud tõuke tihedama koostöö võimaluste otsimisele ka mõlemi maa ülikoolide juures asuvate akadeemiliste organisatsioonide vahel. Pioneeriüks selles suunas osutus 16. nov. 1930. a. Tartus APS-i 10-aasta juubelikoosolekul allakirjutatud liiduleping Soome (Helsingi) Ylioppilaiden Maataloudellinen Yhdistys Sampsa ja Eesti Akadeemilise Põllumajandusliku Seltsi vahel. See liiduleping, mille mõtte ülesvõetud Sampsa poolt, osutus õieti pikemate päevade sõprusõimingu vormiliseks kinnituseks, kuna Sampsa ja APS olid juba „vanad sõbrad“ ja ammugi tihedas läbikäimises ja kokkupuutumistes. Oluline on Sampsa ja APS-i vahelistes suhetes eriti see moment, et siin mõeldud on hõimumõtet võimalikult üle kanda piduhetkilt ka argielu askeldusisse ja tegevusse ja selles sihis arenebki siin hõimutöö tegelikult, seda momenti toonitavad eriti ka liidulepingu põhilausead.

Ylioppilaiden Maataloudellinen Yhdistys Sampsa pühitses 26. okt. s. a. Helsingis oma 25-a. kestvusujuubelit. Sel puhul korraldatud pidulikku aktus-koosviibimist Häme Osakonna majas olid osavõetuga austanud ülikooli rektor, põllumajandusteaduskonna dekaan ja professorid, põllumaj. katse- ja uurimisasutiste juhid ja terve rida vanemaid

agronome. APS-i esindajatena viibisid Helsingis pidustustel allakirjutanu ja ksv. V. Tederson ning agr. K. Jaama. Aktusel peetud kõnedes väljendati tunnustust Sampsale agronoomilise noorpõlve ideoloogilisel kujundamisel ja kasvatamisel. Tervituse Sampsale oli saatnud peale arvukate põllumajanduse ala tegelaste ka peaminister. APS-i esindajana oli allakirjutanud meeldiv võimalus Sampsale üle anda sel puhul APS-ilt aadress. APS-i esindaja soomekeelsele kõnele vastas Sampsa esimees prof. Jutila ja see moment kujunes õieti mõjuvaks hõimusõpruse tunnete väljenduseks. Traditsiooni kohaselt oli õhtu kavas kõne maale (L. Lumme), kõne põllumaj. teadusele (prof. A. I. Virtanen) ja kõne sampsatarele (Teppo). Oli veel terve rida teisi huvitavaid ettekan- deid ja n. n. „vapaa vuoro“ kasvis õige pikaks. Ja lõpuks — ka lõbutseada oskavad soome kutsevennad vaatamata oma põhjamaisele loomusele.

Akadeemiline Põllumajanduslik Selts pühitses oma 12. aastapäeva 5. nov. s. a. koosviibimisega Üliõpilasmajas. Ei olnud erilist pidulikkust nagu 10-a. juubeli puhul, kuid siiski küllalt kordaläänud koosviibimine. Tartus viibisid APS-i aastapäeval ka Sampsa esindajad ksv. L. Lumme ja ksv. P. Saarinen. Ja aastapäeval loitsidki eriti hoogsalt hõimusõpruse leegid õhutatuna APS-i esimehe prof. P.

Kõpu, Sampsa esindaja P. Saari ja ksv. E. Rogeri kõnedest.

Need olid pidupäevad ja väga meeleolukad pidupäevad, kuid Sampsa ja APS-i tegelaste arusaamisest tuleb hõimusõprus istutada argielu, sääl on ta kindel ja vastupidav. Hõimuliikumine on rahvaliikumine ja peab olema kogu rahvale südame asjaks ja tegelikult tardiduseks. Selleks saab ja jääb ta aga siis, kui me selleks kõige oskusega kaasa tõmbame, teadlikult kaasa töötame ühissoome hõimude kultuuriregiooni tõusukäiguks. Ja selles mõttes on väga oluline sagedasti just pisiasjus kaasatõõtamine, nii kuidas see kellelgi võimalik. Ja kui Sampsa ja APS on kaasa töötanud sarnaseis pisiasjus, kui nad on vastastikkult ühteist tundma õppinud, kirjandust vahetanud, õpireise vastu võtnud ja korraldanud, praktiseerimisvõimalusi otsinud ja soetanud, siis on see vägagi hinnatud tegevus.

Vastastikkuse tunnustamise ja üheteise väärika hindamise ilme ja kuju on omandanud hõimusuhted Sampsa ja APS-i — põllumajandustegelaste vahel. Üldise surutise, eriti ka vaimlise kriisi aja oludes on suudetud püsti hoida ja edasi viia ebaisekas, egoismivaba hõimusõprus. See on liikumise elujõu ja väärtuse tunnistuseks. Tunnistuseks sellest, et hõimuliikumine kunagi tõesti võib saada täiel määral rahvaliikumiseks.

Agr. Joosep Nõu.

vaatus sisaldas huvikohtade langust ja kolmas lõppes täieliku ükskõiksuse tundega. Teistkordne käsikirjade põletamine ei näinud mingi erilise katastroofina. Kõik haripunktid olid juba esimeses vaatuses ära mängitud ja mis veel tuli, olid vaid variatsioonid motiividele esimesest vaatusest.

Mis puutub ettekandesse, siis vanemuised olid katsunud anda siin oma paremat. Sellele vaatamata oleks tahtnud näha nii mõndagi teisiti, päämiselt peaosaliste mängus. Nii näiteks läks kaduma naiselikkuse toonitamine, mille ka autor proloogis oli ette näinud. L. Reiman aga ei suutnud siin anda võluvat, veretungilist, sex appeal'et naist. Michelsoni vaimustumine Koidulast sel kujul jääb laval täiesti mõistatuseks. „Tahan olla nagu teised naised“ ja „Sa oled naine kuni

sõrmotsteni“ — jääb üsna alusetult lausutuks. Ja ometi peab Koidula Michelsoni võluma ainult oma naiselikkusega, mitte aga luuleanniga.

Teisalt sai vilksatada harva kõik see, mis Koidulas intellektuaalne, meheline. Selleks oleks pidanud Koidula lausestik kandma enam vaimuküllastatud tooni, aga mitte tunduma veevulinana ja hooti magedalt maitsetavana kaunikõnena. Deklamatsioonist ainuüksi ei piisa, et anda Koidula saatust traagilisena. Üldiselt võis Koidula kujus tajuda monotoonsust, ja seda mitte vaid näitleja tõlgitsuse tõttu, mis tumesõrsete silmade laiuva vaatega, ja vaevu kuuldava häälega sidus autori tundelisematena mõeldud lauseid.

Ed. Türk dr. Michelsonina pakus taas hääd ja maitsetavat mängu. Oli hästi antud kitsaste huvidega

kodanlase ihnsad, perekonna kasu teenivad žestid ja kõne. Kohustruu perekonnaisa, karjääri astmeid pidi ülesse sammuv ametnik, huvilt võõras mees oma naisele — nii sugune tekkis mulje Michelsonist E. Türgi tõlgitsuses.

Teistest osalistest väärivad mainimist A. Sunne — dr. Dippena, kes hääsüdamlisena ja peenetundelisena oli näidendi sümpaatsemaid kuje. M. Türk lühikeses Geny osas mängis armsalt ja veendunult, mõjudes blondjuuste kánarais ja selge diktsiooniga päikesekilluna keset luitunud mööblit ja abieludraamat. J. Suvorova mängis sobivais raames, samuti A. Konsa j. t.

Meeleolustavalt mõjus Juhan Simmi muusika. Aia dekoratsioon teises vaatuses oli kõigiti sobiv.

L. Künnapas.

Edustuse koosolek.

21. okt. 1932, algus kl. 22.

Kohal on 20 ksv. ksv.

Koosolekut juhatab ksv. Tasso, protokollib ksv. Anilane.

Päevakord: 1. Protokoll. 2. CIE XIV kongressi aruanne. 3. Eksamitähapäevade küsimus. 4. Valimised. 5. Läbirääkimised.

Ksv. Ivanovi ettepanekul paigutatakse valimised 2. p. p-ks.

Koosoleku juhataja teatab muudatusi Edustuse koosseisus: nimekirjast nr. 4 on lahkunud ksv. A. Hoepener, asemele kutsutud ksv. E. Schmie deberg; samast nimekirjast lahkunud ksv. Ungern-Sternberg, asemele kutsutud ksv. M. Mehlihop; nimekirjast nr. 7 on lahkunud ksv. A. Praks, asemele kutsutud ksv. E. Saks; nimekirjast nr. 13 on lahkunud ksv. J. Jakobson, asemele kutsutud ksv. E. Tikk; nimekirjast nr. 15 on lahkunud ksv. F. Huik, asemele kutsutud ksv. E. Trinkmann-Elisto.

1.

Protokoll kinnitatakse ühel häälel.

2.

Välisloimekonda valitakse ksv. Rebase lahkumisega tühjaksjäänud kohale ksv. J. Reinert. Ksv. Ungern-Sternbergi asemele valitakse ksv. E. Schmie deberg.

Revisjoni toimkonna juhatajaks valitakse ksv. M. Mehlihop, 16 h. poolt. Sama toimkonna liikmeiks ksv. ksv. Metslangi, Huiki ja Praksi asemele ksv. ksv. Tikk, Trinkmann-Elisto ja Paas.

Lugemislaua toimkonda valitakse ksv. Raumanni asemele ksv. Gorškov.

Haigekassa toimkonda valitakse ksv. Praksi asemele ksv. Saks.

Üldtoimkonda valitakse ksv. ksv. E. Kriisa, I. Rebase ja F. Huiki asemele ksv. ksv. H. Ronimois, H. Üksti ja E. Trinkmann-Elisto.

Koosoleku juhataja teatab, et Üliõpilaslehe toimetuses on ksv. Huiga lahkumisega toimetuse liikme koht vabaks jäänud.

Ksv. Treumuth teeb ettepaneku, toimetuse liikme valimine järgmisele koosolekule edasi lükata.

Ksv. Pärtelpoeg teeb ettepaneku lahkunud toimetuse liikme asemele üldse mitte uut valida, kuna toimetuse on varem alati olnud 3-liikmeline ja neljas liige, kes kevadsemestril millepärast lisaks valiti, ei ole tegelikult üldse toimetuse tööst osa võtnud. Võiks jääda endise olukorra juurde.

Ksv. Treumuth teeb ettepaneku valida sellele kohale ksv. Trinkmann-Elisto.

Ksv. Veidenbaum: töö seisukohalt ei ole mingit erilist tarvet suurendada toimetuse liikmete arvu. Mis põhjusel seda kevadel tehti, ei ole selge. Liige, kes lisaks valiti, pole kaasa töötanud ja toimetuse on

jäänud tegelikult ikka kolmeliikmeliseks. Kui ainult nimepidi ollakse toimetuse liige, siis teeb see raskusi toimetuse koosolekute kokkukutsumisele, kuna see suurendab ainult kvooruminoõudeid. Praegusel korral ei ole pealegi teada, kas valitav liige üldse jääb edustusse.

Ksv. Saks: ei ole mingit mõtet jälle valida, kui ei ole pealegi kindlat kandidaati, kes Edustusse jääks. Ei poolda valimist.

Hääletamisel I ettepaneku poolt 10 häält, vastu 8 h., erap. 1, seega on otsustatud valimata jätta.

Ksv. Treumuth: Üliõpilaslehel on imelik seisukoht: huvi lehe vastu hinnatakse ainult selle järele, kes tellivad. Ei taheta laiemaid ringkondi kaasa tõmmata. Ka Akad. Sotsialistliku Ühingu erinumbri saamisele rääkis toimetaja vastu. Toimetusel peaks rohkem huvi olema võimalikult kõiki ringkondi kaasa tõmmata.

Ksv. Veidenbaum: teatan, et olin juhatuses Akad. Sotsialistliku Ühingu erinumbri poolt, ja seda motiividel, et võimalikult laiemaid ringkondi kaasa tõmmata. Mis puutub tellijasse, siis paratamatult toimetuse peab nendega eelkõige arvestama, kuna majanduslik külg on küllalt määravaks teguriks lehe väljandmisel.

Ksv. Pärtelpoeg: etteheited toimetusele ei pea paika. Juhatus koosolekul oli toimetaja mäletavasti Ak. Sots. Ühingu erinumbri poolt. Peab ometi arvestama majanduslikku külge. Nagu nüüd kuulda, on see erinumber ainult kakskümmend tellijat juurde toonud. Etteheidetega peaks oldama asjalikum ja ettevaatlikum.

Ksv. Treumuth: erinumbri küsimus oli juhatuses kahel korral arutamisel. Vähemalt esimesel korral rääkis toimetaja sellele vastu.

Ksv. Veidenbaum: tundub, et Edustust ei huvita see minu seisukoht. Võiksime selgitada seda mujal ja lõpetada siin need pikad isiklikku laadi arutlused.

Ksv. Ivanov teeb ettepaneku lõpetada läbirääkimised selle küsimuse üle. Poolt kõik.

3.

Aruanne Rahvusvahelise Üliõpilaslüüdi XIV kongressist Riias 5.—16. aug. 1932 kinnitatakse ühel häälel. Samuti kinnitatakse SELL üliõpilaskondade otsused informatsiooni bületäänides SELL osakonna loomiseks ja CIE-ga alalise korrespondentsi pidamiseks.

4.

Koosoleku juhataja teatab, et eksamitähapäevade küsimus on juhatuses uuesti arutamisel olnud ja on otsustatud saata Ülikooli Valitsusele uus märgukiri. Selleks

on vaja eriteaduskondade kohta täpsemaid andmeid. Kuna Edustus asja juba kord põhimõttelikult on otsustanud, siis ei ole mingisugust otsust selle kohta enam tarvis. Palub Edustuse liikmeid astuda selles asjas juhatussega kontakti ja anda oma teaduskondade kohta informatsiooni juhatusse, et võimalik oleks koostada uut märgukirja.

5.

Ksv. Jaako informeerib Edustust tööbüroo tegevusest.

Ksv. Treumuth: Üliõpilaskond on tööbüroole väga vähe toetust annud. Seda toetust tuleks suurendada, et tööbüroo saaks viljakamalt tegutseda.

Ksv. Pärtelpoeg: ei ole mõeldav, et üliõpilaskond ise võimaldaks toetuse andmisega tööd. Tööbüroo on vahendajaks ksv. ksv. ja tööandjate vahel. Summasid vajab ta siis peamiselt kantselei asjaajamiseks ja reklaamiks. Sellest summast peaks piisama.

Ksv. Üksti: reklaamimiseks ongi summad vajalikud ja neid võiks suurendada, kuna neid ju väljaspoolt ei saa.

Ksv. Treumuth: paljundusteks on elarves ette nähtud Kr. 200. Sellest võiks anda tööbüroo kasutusse vähemalt osagi.

Ksv. Saks: tööbüroo saab olla ainult ikka vahetalitaja osas. Tuleks kaaluda parem, kuidas leida teed töö hankimiseks. Akad. Kooperatiiviga peaks astutama lähemasse kontakti, kui see ettevõtte vajab mõningaid ametnikke.

Ksv. Pärtelpoeg: juhatuses on see küsimus juba kaalumisel olnud. Otsustati kokku kutsuda majanduslike ettevõtjate koosolek, et läbi arutada töö võimaluste leidmist.

Ksv. Tasso informeerib Edustust juhatusse sammudest. Haminit on tulnud teade, et üliõpilaskond peab esitama kava kirjastuslaenu likvideerimise kohta. Akad. Kooperatiiv esitas ettepaneku, et see laenu moodustataks õpperaamatute kirjastusfondiks, milline on meil hädavajaline. Juhatus otsustas pooldada seda ettepanekut.

Vähendatud on teenijate palgaksid.

Juhatus otsustas kutsuda juhatusse koosolekuist informatsiooni otstarbel osa võtma naiskorporatsioonide rühma esindaja.

Söögisaali kasutamise kohta on välja töötatud ja juhatuses kinnitatud määrus, mille järele söögisaali võivad kasutada ainult üliõpilased ja vilistlased ning nende külalised. Vilistlaste ja külaliste tarvis on sisse seatud külalisraamat.

Üliõpilaskonna rahalise loterii korraldamiseks sõlmiti leping ksv. Reisneriga.

Korp. Slavia amnesteerimise kohta võttis juhatus seisukoha. Korp. Slavia on Ülikooli poolt uuesti registreeritud.

Koosolek lõpeb kell 23.40.

Akadeemilisi teateid.

Teateid Soomest.

Turu Üliõpilaskonna 10. aastapäev.

10. novembril pühitses Turu Üliõpilaskond oma 10. aastapäeva. Kuna Turu Ülikool on ainukene täisõmeline ülikool, siis on ka selle ülikooli üliõpilaskonna tervikule ilmet määravaks võimsad isamaalised harastused. Tihedas koostöös ülikooli õpetajaskonnaga on Turu Üliõpilaskond kasvatanud rahvuslikult mõtlejaid noori, liites neid tihedalt üksteisele perek. Turu Üliõpilaskond on töötanud tihedas kontaktis ka Helsingi Üliõpilaskonnaga ja selle Osakondadega. Mitmel Helsingi Ülikooli Osakonnal on Turus sama maakonna üliõpilastest koosnevad sõsarosakonnad. Samuti on Turus aktiivselt teotsenud Akadeemilise Karjala Seltsi ja Naisüliõpilaste Karjala Seltsi koondised, Kristlik Üliõpilasiühing ja Üliõpilaste Karskusühendus.

Hõimutöö alal on Turu Üliõpilaskonnal kõigis tema osades olnud eriti tihedaid kokkupuuteid Eestiga. Turu Üliõpilaskonda on korduvalt külastatud üliõpilaspäevilgi ja on sealt alati kaasa toodud parimaid muljeid. Sõprusliidus on Turu Üliõpilaskond korp. Ugala'ga, kelle esindajad ka osa võtsid aastapäevast. Turu Üliõpilaskonnal ilmub oma häälekandja „Turun Ylioppilas-lehti“.

Naisüliõpilaste Karjala-Seura kümne aastane.

20. oktoobril pühitses NYKS oma 10. aastapäeva. NYKS on oma kümneaastase tegevuse kestel tegelenud rahvusküsimusega ja hõimude küsimusega, töötades kontaktis vastava meesorganisatsiooniga, AKS-ga. Ta on kujunenud tihedalt seotud perek. kus taotletakse kindla distsipliini abil oma liikmete kasvatust ja tööd kodumaa ja hõimude heaks, millisel alal NYKS-il on juba esimese aastakümne jooksul nimetamiseväärseid teeneid. Töötatud on rajakihelkondade raamatukogude asutamise heaks; Karjalasse ja Ingerisse on saadetud omal kulul ajalehti ja ajakirju; Ingerisse on NYKS saatnud majapidamise õpetajaid; Eesti Ingeri kirikule kinkis NYKS oma liikmete poolt valmistatud altari lina. Tarvisminevaid summasid on NYKS hankinud peajasjalikult oma liikmete tööst. Liikmete arv on tõusnud 273-ni. Kõik täisõiguslikud liikmed on seotud töötusega.

Tagasi vaadates esimese aastakümne saavutistele NYKS jätkab tegevust endisel põhilaul: „Suomi suureksi, Vienä vapaaksi“.

Ülikooli lõpetasid.

Õigusteaduskonnas: Georg Vilhelm Feldmann, Herbert Kink, Richard Käpser (cum laude), Joosep Markovitsch, August Sõra.

Filosoofiateadusk.: Aleksander Georg Bulmering (ladina ja kreeka fil.), Klarissa Böckler (eesti ja üldkirjandus).

Mat.-loodusteadusk.: Boris Dikmann (cum laude) — matemaatika.

Põllumajandusteadusk.: Richard Häidkind, Marie Leppik, Martin Ludolv ja August Michelson — metsaosakonnas.

Vabastati

Ülikooli teenistusest omal soovil, arv. 1. nov. s. a., bakterioloogia inst. van. assistent drnd. med. A. Kallas, kes asus Tallinna linna bakterioloogiks.

Kinnitati

bakterioloogia inst. noorema assist. k. t-ks stud. med. Evald Prems ja kohtuliku arstiteaduse instituudi noor. assistendiks arst Helmut Kallas.

Lucie Pedras'ele

otsustati anda mag. phil. diplom rahvaluule alal.

Rud. Jõks

kinnitati ajutiseks abijõuks hääleseade alal kuni 1. jaan. 1933. a.

Diploomitud edasiõppijajaks

kinnitati edasi Heino Melesk — tsiviilõiguse alal (pooleks aastaks) ja August Miljan — taimekasvatuse alal (aastaks).

Loomatervishoiu Peaval. stipendium

määrati Osv. Moorile ja Rudolf Särele.

O/ü. „Viru“ stipendium

määrati Joh. Reitelile.

Tallinna linna stipendiumi

saamiseks esitati üliõpilased: O. Pello — theol., O. Puhm — theol., H. Viira — jur., A. Pruler — med., E. Viltam — med., A. Võmma — med., R. Appelberg — phil., E. Püss — math., L. Vinkelberg — rer. nat., A. Hansen — agr., G. Hansmann — agr., R. Mikkelson — agr.

Tartu linna stipendiumid

määrati Al. Simmile — med. vet. ja Eug. Kiimannile — math.

Akadeemiline Ühing juudi teaduste õppimiseks „Satal“

registreeriti Ülik. Valitsuse poolt uue organisatsioonina. Ühingu sihiks on levitada juudi teadust üldiselt ja juudi õigusteadust, eriti juudisoost akadeemilises peres, ammutades saandite kestel Talmudisse koondatud juudi teaduse rikkusi. Liikmeks võivad olla juudisoost Tartu Ülik. üliõpilased.

Üliõpilaste org.-ide vahelisi käsipalli võistlusi.

Käsipalli-õhtul 29. okt.

võidab korp. Indla võrkpallis Tallinna „Russi“ naiskonna 2:0.

Meestevõrkpallis EÜS-i teine meeskond võidab „Turnvereini“ meeskonna (14:16; 15:12; 15:10).

Korvpallis korp. Rotalia võidab korp. Frat. Estica — 37:18.

Naiskorvpallis „Russ“ võidab Akad. ÜENÜ 16:14.

30. okt. käsipalli-õhtu

annab järgnevaid tulemusi.

Akad. ÜENÜ naiskond võidab „Russi“ 15:3 ja 15:2.

Korp. Rotalia võidab Ü. S. Liivika võrkpallis 2:0.

Korvpallis korp. Sakala — korp. Ugala lõpeb korp. Sakala võiduga 35:13.

6. nov. mängu-õhtu

tulemused on:

Riia Ülikooli Spordiselts — Tartu NMKÜ korvpallis 27:21 (8:17).

EÜS. Põhjala ja ÜS. Liivika korvpalli võitis EÜS. Põhjala 26:13 (11:8).

13. nov. käsipalli-õhtu

ÜS. Liivika korraldusel, annab tulemusi:

EÜS teine meeskond — ÜS. Liivika võrkpallis annab võidu ÜS. Liivikale 15:12; 10:15; 9:15.

Tartu keskkoolide koondis — Üliõpilasseltside Liidu võrkpall lõpeb keskkoolide võiduga 15:8 ja 15:2.

Naiste võrkpalli kesk. koondis — Akad. ÜENÜ võidab kesk. koondis 20:18; 14:16; 11:15.

ÜS. Liivika — korp. Estica korvpall annab tulemusi korp. Estica kasuks 35:23 (17:12).

Ilmub 13 korda aastas. Tellimishind 3 krooni aastas, 1½ krooni semestris.

Vastutav toimetaja: Erika Veidenbaum. Tegevtoimetaja: Eduard Sitska. Toimetuse liige: Jaan Ots.

Väljaandja: Tartu Üliõpilaskonna Edustus.

Kõige suurem ja täielikum

Eesti riide- ja valmisriiete kauplus

KARL ABEL

Tartus, Kaubahoov nr. 8, tel. 1-59

Soovitab akadeemilisele perele rikkalikus valikus:

mantli-, palitu- ja kostüümiriideid
ning kõiksugu riidekaupu uuemates mustrites.

Tellimised

täidetakse esimese klassi juurdelõikajate juhatusel. Spetsiaal naistöõde ja vormiriiete rätsepad.
Nais- kui ka meestööde tellimishinnad tunduvalt alandatud. Hinnata kasutada moelehed, nõuanded ja valik riiete alal.

RIIETUS

Tartus, Ülikooli tän. 11, telefon nr. 11-87

Valmistab maitserikkaid meeste
rõivaid oma kui ka tellija riidest

Austusega

omanik **A. Nuusa**

Töö eest täielik vastutus

„Üliõpilaslehe“

toimetus ja talitus

Üliõpilasmajas III korral

on

avatud teisipäeval ja laupäeval
kella 15—16

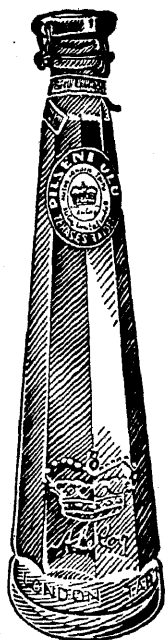

Saadaval 1914, 1915, 1916, 1920—31 aastakäigud ja üksiknumbrid.

Varemaid aastakäike müüakse

20% hinnaalandusega.

A.-s. A. LE COQ'i

London—Tartu

õllevabriku

õlu ja porter

ning keedetud mõdu, limonaad, sooda, selters —
tuntud häduses.

— Ostke ainult kodumaa kaupa —

A.-S. „RAUANIIT”

Tallinnas, Rannavärava puiestee nr. 7. Kõnetraat nr. 440-54.

Valmistab kõige paremas häduses

Siidi & kunstiidi riid, Crêpe-de-Chine, raskendamata, Crêpe-Georgette,
Crêpe-Satin, Charmelain, Veloutine, Tweed, Milanaise, Atlas, Rips, Vatiin.

ÜLIÕPILASTELE — KORPORATSIOONIPAELU.

Nõudke kõikjal meie

Trikoopesu, salle, kaelasidemeid, sukki ja sokke, spordi- ja võrksärke, kõlapitse, paelu jne.

Meie kaubad valmistatakse kõrgeväärtuslikust materjalist, kuid on aga seejuures hinnalt odavad!

S a a d a ü l e E e s t i

S a a d a ü l e E e s t i

Hind 25 senti.